

TUULI PENTTINEN-LAMPISUO

LEVITTÄJÄT & LAVENTAJAT

**VERTAILEVA SELVITYS AV-ARKIN, SUOMEN ELOKUVAKONTAKTIN JA SUOMEN ELOKUVASÄÄTIÖN
KULTTUURIVIENNISTÄ JA LEVITYSTOIMINNASTA**

16.2.2015

Toimeksiantaja: AV-arkki – suomalaisen mediataiteen levityskeskus

Laatija: Tuuli Penttinen-Lampisuo, TaM, tuottaja, Kallo Works

LEVITTÄJÄT & LAVENTAJAT

Vertaileva selvitys AV-arkin, Suomen Elokuvakontaktin ja Suomen elokuvasäätiön kulttuuriviennistä ja levitystoiminnasta

SISÄLLYSLUETTELO

1.	JOHDANTO	4
1.1.	AV-ARKKI RY	4
1.2.	SUOMEN ELOKUVAKONTAKTI RY	4
1.3.	SUOMEN ELOKUVASÄÄTIÖ	4
1.4.	SELVITYKSEN LAATIJA	4
2.	RAJAUKSET, AINEISTO JA MENETELMÄT	5
2.1.	RAJAUKSET	5
2.2.	HAASTATTELUAINEISTO	5
2.3.	KIRJALLISET LÄHTEET	6
2.4.	TOIMINTOJEN VERTAILU	6
3.	KÄSITEPELIT	7
3.1.	ELOKUVA JA VAIKEA ELOKUVA	7
3.2.	KOKEELLINEN	8
3.3.	MEDIATAIDE	8
3.4.	LEVITYS	10
3.5.	LEVITTÄJÄN TALOUDELLINEN PANOS KERTAUTUU	11
3.6.	KULTTUURIVIENTI	12
3.7.	AV-ARKKI ON KULTTUURIVIEJÄ, PROMOOTTORI JA LEVITTÄJÄ	13
4.	TOIMINTA JA TULOKSET	14
4.1.	ARVOT JA STRATEGIAT	14
4.2.	TOIMINTAMALLIEN VERTAILU	14
4.3.	TALOUDELLISTEN MALLIEN VERTAILU	17
4.4.	TULOSTEN VERTAILU	20
5.	LOPUKSI	22
6.	LÄHTEET	24
7.	LIITE: KYSYMYKSEHIKKO	25

© Selvityksen laatija ja tilaaja.

Laatija: Tuuli Penttinen-Lampisuo / Kallo Works

Tilaaja: AV-arkki ry
Tallberginkatu 1/76, 00180 Helsinki
director@av-arkki.fi

ISBN 978-952-68073-3-1
Julkaisu pdf-muodossa AV-arkin verkkosivulla

TIIVISTELMÄ

Otsikko: LEVITTÄJÄT & LAVENTAJAT. Vertaileva selvitys AV-arkin, Suomen Elokvakontaktin ja Suomen elokuvasäätiön kulttuuriviennistä ja levitystoiminnasta.

Laatija: Tuuli Penttinen-Lampisuo, tuottaja, TaM, Kallo Works

Tilaaaja: AV-arkki – suomalaisen mediataiteen levityskeskus

Julkaisu vuosi: 2015

Sivuja: 25

ISBN 978-952-68073-3-1

Verkko-osoite: www.av-arkki.fi/fi/av-arkki/vuosikertomukset-ja-tilastot/

Avainsanat: videotaide, mediataide, elokuva, kokeellinen, levitys, kulttuurivienti

Suomalaisen mediataiteen levityskeskus AV-arkki ry tilasi tuottajana, kirjoittajana ja kouluttajana toimivalta Tuuli Penttinen-Lampisuoilta vertailevan selvityksen audiovisuaalisen alan levitysorganisaatioista.

Alkuperäisenä tehtävänä oli tarkastella AV-arkin, Suomen elokuvasäätiön lyhytelokuvien jakelun ja Suomen Elokvakontakti ry:n levitystoiminnan erityispiirteitä, rahoitusta ja tuloksia. Selvitys tilattiin käytettäväksi AV-arkin toiminnan kehittämisessä ja edistämässä.

AV-arkin, Suomen elokuvasäätiön ja Suomen Elokvakontaktin edustajien haastatteluissa nousi tarve kuulla selvityksessä myös muutamien muiden, tehtäväkentältään samankaltaisten organisaatioiden sekä Opetus- ja kulttuuriministeriön näkökulmia.

Kolmen organisaation toimia vertailtaessa hyödynnettiin Business Model Canvas -mallin mukaista jäsentelyä. Se teki näkyväksi samankaltaisuuksia, eroavaisuuksia ja erilaisia resursseja.

Toiminnan lisäksi osoittautui välttämättömäksi purkaa myös sanankäytön strategioita. Selvityksen aluksi hahmotellaan mm. levitys-, mediataide- ja kulttuurivienti-käsitteiden käyttöä.

Organisaatiot tilastoivat tuloksiaan vaihtelevasti. Tilastotiedot kuvaavat työmäärää ja erilaisia ulottuvuuksia, mutta niiden vertailu edellyttäisi yhtenäisempiä tilastointikäytäntöjä.

Loppuyhteenveto kokoaa selvityksen tuloksia ja havaintoja sekä kehitysehdotuksia. Ehdotukset pohjautuvat selvittäjän tekemiin havaintoihin ja arvioihin selvityksessä käytetyn aineiston pohjalta.

Samaan aikaan tämän selvityksen kanssa AV-arkki on tilannut tämän laatijalta myös toisen selvityksen. Yhdistyksen sisäiseen käyttöön tarkoitettu selvitys on otsikoitu *Oikeanlaisia teoksia oikeanlaisiin paikkoihin – AV-arkin parhaaseen jakeluun yltäneiden jäsentaitelijoiden kokemuksia ja näkemyksiä.*

1. JOHDANTO

Vertaileva selvitys AV-arkin, Suomen Elokuvakontaktin ja Suomen elokuvasäätiön levitystoiminnasta käynnistettiin AV-arkki ry:n toiminnanjohtaja Hanna Maria Anttilan toimeksiannosta toukokuussa 2014.

Tavoitteena oli tarkastella levitystoiminnan erityispiirteitä, rahoitusta ja tuloksia. Työn edetessä käsitteellistä pohjaa avattiin levityksestä levitystä edistäviin toimiin. Selvitys tilattiin käytettäväksi AV-arkin toiminnan kehittämisessä ja edistämässä. Se valmistui helmikuussa 2015.

1.1. AV-ARKKI RY

Suomalaisen mediataiteen levityskeskus AV-arkki ry:n toiminnan tarkoituksena on audiovisuaalisen, elektronisen mediataiteen, ts. video-, tietokone- ja elokuvataiteen arkistointi ja levittäminen ja edistäminen. Yhdistyksen tarkoituksena on myös erilaisten audiovisuaalisten taiteiden ja laajemmin audiovisuaalisen kulttuurin edistäminen ja tunnetuksi tekeminen” (AV-arkin säännöt).

Tarkoituksensa toteuttamiseksi AV-arkki mm. ”harjoittaa jäsentensä teosten levitystoimintaa, järjestää audiovisuaalisen taiteen tapahtumia ja informaatiotoimintaa, alan koulutusta ja tiedotustoimintaa” (AV-arkin säännöt).

1.2 SUOMEN ELOKUVAKONTAKTI RY

Suomen Elokuvakontakti ry (Elokuvakontakti) on toimintakertomuksen 2013 mukaan ”suomalaisten elokuvan tekijöiden vuonna 1970 perustama kotimaisen elokuvan levitysjärjestö, jonka pääasiallisena tehtävänä on lyhyt- ja dokumenttielokuvien levittäminen ja markkinoiminen Suomessa”. Järjestössä on noin 70 henkilöjäsentä ja noin 10 yhteisöjäsentä (Rislakki 22.7.2014).

1.3 SUOMEN ELOKUVASÄÄTIÖ

Suomen elokuvasäätiö (SES) on itsenäinen Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan toimialan ohjaukseen kuuluva säätiö, joka rekisteröitiin 1970. Sääntöjensä mukaan sen ”tarkoituksena on edistää ja kehittää suomalaista elokuva- ja audiovisuaalista kulttuuria Suomessa ja ulkomailla”.

”Tarkoituksensa toteuttamiseksi säätiö tukee suomalaista elokuva- ja muuta kuvaohjelmatuotantoa, elokuvien ja muiden kuvaohjelmien levittämistä ja esittämistä sekä kotimaassa että ulkomailla ja muilla vastaavilla keinoilla vahvistaa elokuva- ja audiovisuaalista kulttuuria Suomessa.” (SES säännöt).

Toimintakertomuksessa 2013 mainitaan lisäksi mm., että ”Säätiö vastaa myös kotimaisen elokuvan kulttuuriviennistä ja jakaa elokuvien kansainvälisen toiminnan tukea.”

1.4 SELVITYKSEN LAATIJA

Selvityksen laatija, tuottaja, TaM Tuuli Penttinen-Lampisuolla on yli 12 vuoden kokemus tuottajan työstä niin järjestökentältä kuin julkisella sektorilla ja yrittäjänä. Hän on tuottanut toistakymmentä videotaideteosta ja toiminut luovissa projekteissa kehittäjänä, kouluttajana, kirjoittajana, vastaavana tuottajana ja ohjausryhmien jäsenenä.

Penttinen-Lampisuo teki AMK-medianomiopintojensa työharjoittelun AV-arkissa keväällä 2000 ja työskenteli yhdistyksessä tuottajana vuosina 2002–2004.

Vuosina 2004–2006 hän tuotti ltu – videotaiteen tuotantoprojektin, joka oli ensimmäinen videotaiteen kehittämishanke Suomessa. AV-arkki oli yksi hankkeen yhteistuotanto-organisaatioista. Penttinen-Lampisuon Aalto-yliopiston taiteen maisterin opinnäyte, joka käsiteli tuottajan työtä ltu-projektin näkökulmasta, tarkastettiin vuonna 2012.

2. RAJAUKSET, AINEISTO JA MENETELMÄT

Selvitystä varten haastateltiin AV-arkin, Suomen Elokvakontaktin ja Suomen elokuvasäätiön edustajia. Haastateltavien joukkoa laajennettiin haastatteluissa ilmenneiden kysymysten innoittamana. Kirjallinen aineisto koostuu mm. organisaatioiden omista tilinpäätösasiakirjoista ja verkkosivuista.

Minkään organisaation osalta tarkastelussa ei ole yhteisön koko toiminta, vaan huomio on pyritty kohdentamaan teosten levitykseen ja sen edistämiseen. Selvityksessä käytetään teos-sanaa yleisnimenä erilaisille audiovisuaalisille tuotoksille, joiden määrittelykenttää avataan luvussa 3.

2.1. RAJAUKSET

AV-arkin osalta selvityksen huomio on mediataideteosten levityksessä ja levityksen edistämässä. Esimerkiksi AV-arkin mediakasvatushankkeita tai jäsenille tarjottavia teknisiä palveluita ei käsitellä.

Suomen Elokvakontakti hallinnoi useita hankkeita ja järjestää Helsingin lyhytelokuvafestivaalia. Tässä pyritään tarkastelemaan ensisijaisesti yhdistyksen lyhyiden ja pitkien elokuvien levitystoimintaa. Elokvakontaktin levittämät pitkät elokuvat ovat pääasiassa dokumentteja.

Suomen elokuvasäätiön tarkastelussa tarkennetaan lyhytelokuvien ja dokumenttien kulttuurivientiin, joka on varsin pieni osa säätiön tehtäväkenttää. Muita toimintoja käsitellään siltä osin, kun ne ohjaavat lyhytelokuvien ja dokumenttien kulttuurivientiä.

2.2. HAASTATTELUAINEISTO

Selvitystä varten on haastateltu AV-arkin toiminnanjohtaja **Hanna Maria Anttilaa**, levityspäällikkö **Vesa Puhakkaa** ja levityskoordinaattori **Mikko Mällistä**, Suomen elokuvasäätiön lyhytelokuvien ja draamasarjojen tuotantoneuvoja **Joona Louhivuorta** ja lyhyt- ja dokumenttielokuvien kulttuuriviennin päällikkö **Marja Pallassaloo**.¹

Puhelimitse on haastateltu Suomen Elokvakontakti ry:n toiminnanjohtaja **Elina Rislakia**.

Haastattelujen kysymyskehikko on selvityksen liitteenä. Haastattelut jäsenettiin löyhästi jättäen tilaa haastateltavien omille ajatuskuluille. Kaikki haastateltavat

pohtivat verrokkiorganisaatioita ja alan käsitteistöä. He myös ehdottivat alkuperäistä tehtävänantoa laajempaa haastattelukierrosta.

Haastateltujen aloitteesta aineistoa täydennettiin Pirkanmaan elokuvakeskus ry:n (PEK) toiminnanjohtaja **Jukka-Pekka Laakson**, OKM:n kulttuuri- ja taidepolitiikan osaston kulttuurin vastualueen kulttuuriasianneuvos **Leena Laakson** ja osaston taiteen vastualueen johtaja **Marjo Mäenpään** sekä Favex ry:n toiminnanjohtaja **Johanna Karppisen** puhelinhaastatteluilla. Täydentävät haastattelut olivat ensimmäistä haastattelukierrosta pienimuotoisempia.

Sähköpostitse täydentäviä tietoja on edellä mainittujen lisäksi saatu Työ- ja elinkeinoministeriön tarkastaja **Pirkko Ruotsalaiselta**.

Kaikki haastatellut saivat mahdollisuuden kommentoida omia lausuntojaan ennen selvityksen julkaisemista. Kaikki ovat esittäneet hyväksyviä tai kriittisiä kommentteja ja korjausehdotuksia, jotka on huomioitu mahdollisimman tarkkaan.

Marja Pallassalo on opintovapaalla, joten myös SES:n lyhyt- ja dokumenttielokuvien kulttuuriviennin päällikkönä tällä hetkellä toimiva **Otto Suuronen** esitti omat huomionsa.

Haastatteluaineistolle on ominaista paitsi särmikäs kiinnostavuus, myös epätasaisuus ja moniäänisyys. Kyse on haastateltujen kokemuksista ja näkemyksistä. Niiden suhde heidän edustamiensa organisaatioiden viralliseen kantaan jää toisinaan tulkinnanvaraiseksi.

Taiteen edistämiskeskus järjesti yhdessä Suomen Mediataideverkosto ry:n kanssa ensimmäisen Taiken mediataidepäivän 10.6.2014. Tilaisuudessa puhui mm. Suomen elokuvasäätiön tuotanto- ja kehitysjohtaja Petri Rossi, Taiteen edistämiskeskuksen johtaja Minna Sirnö ja Marjo Mäenpää Opetus- ja kulttuuriministeriöstä sekä mediataiteen tekijöitä ja mediataidejärjestöjen edustajia.

Selvitysprosessi poiki ideoita vieläkin laajemmalle haastattelukierrokselle ja alan tarkastelulle. Toivottavasti selvitys tukee ilmeistä halukkuutta ja tarvetta lisätä suoraa vuoropuhelua ja kanssakäymistä organisaatioiden välillä.

¹ Haastattelupyynnö oli lähetetty Suomen elokuvasäätiösää Louhivuorelle ja Pallassalolle sekä toimitusjohtaja Irina Krohnille ja tuotanto- ja kehitysjohtaja Petri Rossille.

2.3. KIRJALLISET LÄHTEET

Opetus- ja kulttuuriministeriö julkaisi alkuvuonna 2014 strategiakonsultti Jari Muikun laatiman selvityksen *Suomen elokuvasäätiön tukitoiminta: hallintotapa, tavoitteet ja tuloksellisuus*, joka paikoin sivuaa tämän selvityksen aiheita. Muikun selvityksen tarkoitus oli mm. tuottaa ministeriölle tieto- ja tausta-aineistoa elokuvataiteen edistämisestä säädetyn lain uudistamiseen.

Aineistona on käytetty myös AV-arkin, Elokuvakontaktin ja SES:n toimintakertomuksia, tilinpäätöstietoja, sääntöjä, verkkosivuja ja strategioita, siltä osin kuin niitä on käyttöön saatu. Favexin ja PEK:n verkkosivuja ja toimintakertomuksia on käytetty tarvittaessa. Organisaatioiden asiakirjojen osalta painotus on vuoden 2013 aineistoissa.

Mediataiteen määrittelyssä viitataan myös Tapio Mäkelän ja Minna Tarkan selvitykseen *Mediataide. Kotimaiset toimijat ja kansainväliset mallit* (2002) sekä Kari Yli-Annalan (2007) artikkeliin kirjassa *Sähkömetsä. Suomalaisen videotaiteen ja kokeellisen elokuvan historia 1933–1998*.

2.4. TOIMINTOJEN VERTAILU

Alkuperäisenä tavoitteena oli mallintaa käytännön levitystoimenpiteitä. Kolmen vertailussa olevan organisaation edustajien haastatteluissa sovellettiin Business Model Canvas -matriisia, jossa toimintaa jäsennetään edeten asiakkuuden, arvolupauksen, asiakaskanavien, asiakassuhteen, resurssien, avaintoimintojen ja yhteistyökumppaneiden kautta kassavirtaan ja kulurakenteeseen.

Business Model Canvas on creative commons -lisensoitu työkalu, jota voi käyttää liiketoimintamallien esittämiseen, suunnitteluun ja kehittämiseen. Mallin käytettävyys ei edellytä liiketoiminnan kaupallisuutta. Olen aiemmissa töissäni soveltanut mallia mm. tuotteistuksen, liiketoimintasuunnittelun ja konseptoinnin apuna. (www.businessmodelgeneration.com)

Aineistosta nousi merkityksiltään vaihteleva käsitteistö, jolla haastatellut tekevät eroa toimintojen ja toimijoiden välille. Osoittautui välttämättömäksi kartoittaa erilaisia sanankäytön strategioita ennen varsinaista toimintojen vertailua.

Puran käsitteistöä luvussa 3, vertailen strategioita, toimintoja, taloutta ja tuloksia luvussa 4. Lopuksi kokoan selvityksen esiin nostamia asioita ja ajatuksia jatkotoimenpiteiksi.

3. KÄSITEPELIT

Elokuvan käsite tuntuu vakiintuneelta ja yksiselitteiseltä, mutta jo etuliite ”lyhyt-” tuo tulkintoihin vaihtelua. Tässä luvussa avaan haastateltujen käyttämiä käsitteitä, joista keskeisimpinä *elokuva*, *vaikea elokuva*, *kokeellinen (elokuva)*, *mediataide*, *levitys* ja *kulttuurivienti*.

Myös ilmaiset *audiovisuaalinen* ja *promootio* toistuvat aineistossa, mutta herättämättä intohimoja. Audiovisuaalisella viitataan ilmeisen yksituumaisesti välineillä toteutettuihin äänen ja kuvan yhdistelmiin ja promootiolla tai promovoinnilla teoksen esittelyyn ja menekin edistämiseen.

AV-arkki käyttää itsestään määritelmää suomalaisen mediataiteen levityskeskus. Suomalaisella tarkoitetaan Suomen kansalaisten tai Suomessa asuvien henkilöiden tekemiä teoksia. Jäseniksi voivat hakea suomalaiset tai Suomessa työskentelevät taiteilijat. Tyypillinen AV-arkin jäsentäiteilija on koulutukseltaan ja ammatti-identiteetiltään kuvataiteilija.

3.1. ELOKUVA JA VAIKEA ELOKUVA

Suomen elokuväsäätiön tukitoiminta perustuu elokuva-taiteen edistämisestä annettuun lakiin (28/2000). Lain uudistamista valmistellaan ja sitä koskeva hallituksen esitys on tarkoitus antaa uudella hallituskaudella 2015–2019. (Laaksonen 17.9.2014).

Voimassa olevan lain mukaan ”Opetusministeriö voi osoittaa Suomen elokuväsäätiölle valtion varoja elokuvan ja muun kuvaohjelman valmistamisen ja jakelun tukemiseksi sekä elokuvakulttuurin edistämiseksi muulla tavoin.”

Muikun (2014, 25) selvitys suosittelee, että ”[t]ermien ’elokuva’ ja ’muu kuvaohjelma’ merkityksiä on syytä avata, tarkentaa ja saattaa ajan tasalle alan kehitys huomioon ottaen”.

Elokuvataiteen edistämisestä annetun lain nojalla annetussa asetuksessa (843/2007) on täsmennetty tuen myöntämisen perusteet. Asetuksen mukaan tukea voi-

daan myöntää sellaisen elokuvan ja muun kuvaohjelman valmistamiseen ja jakeluun, jota pidetään kulttuurituotteena. Sen mukaan:

Tuettavana kulttuurituotteena pidetään elokuvaa ja muuta kuvaohjelmaa, kun:

- 1. se muodostaa taiteellisen kokonaisuuden;*
- 2. sen sisältö perustuu kulttuuriarvoihin, joiden alku-perä on kulttuuri-identiteetissä; ja*
- 3. siihen sisältyy merkittävä luovien tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden panos ja kun heille maksettavien palkkojen ja palkkioiden osuus tuotantokustannuksista on merkittävä.*

(Valtioneuvoston asetus elokuvataiteen edistämisestä)

Taiken mediataidepäivässä Petri Rossi antoi ymmärtää, että lain ilmaisu ”muu kuvaohjelma” voisi mahdollistaa myös mediataiteeksi määrittävän teoksen tukemisen SES:n kautta. Joona Louhivuori (24.6.2014) näki ”muun kuvaohjelman” tarkoittavan televisiodraamaa ja sarjoja. Hän viittasi maailmalla leviävään trendiin, jossa elokuva-linen teos toteutetaan 10–15 tunnin sarjana.

Yksi määritelmä kuvaohjelmalle löytyy kuvaohjelma-laista, jonka yhteydessä kuvaohjelmalla tarkoitetaan ”elokuvaa, televisio-ohjelmaa, peliä tai muuta liikkuvina kuvina teknisin keinoin katseltavaksi tarkoitettua sisältöä”.²

SES:n tuotannon tukiohjeisto puhuu elokuvasta, joka voi olla myös sarjamuotoinen:

Suomen elokuväsäätiö myöntää tuotantotukea suomalaiseen ammattimaiseen elokuvatuotantoon. Säätiön tavoitteena on edistää korkeatasoista, monipuolista ja omaperäistä suomalaista elokuvatuotantoa. [...] Tukea voidaan myöntää hakemuksesta pitkiä, lyhyitä ja sarjamuotoisia näytelmä-, dokumentti-, animaatio- ja lastenelokuvia varten.

² Kuvaohjelmalakiin sisältyvää kuvaohjelman määritelmää tulkittaessa on otettava huomioon lain soveltamisala. Lainlaatija ei välttämättä ole tarkoittanut kuvaohjelmaa sovellettavaksi muuhun tarkoitukseen. (Laaksonen 7.1.2015).

Louhivuori (24.6.2014) puolusti ”klassista elokuvaa”. Hänen ihanteitaan olivat elokuvan näköinen lopputulos ja suurelle yleisölle avautuva, ymmärrettävä tarina. Louhivuoren mukaan elokuvan jatkuva uudistuminen tapahtuu tarinoiden, arvojen ja valintojen kautta.

”Elokuvan näköisellä” [...] tarkoitan korkeita tuotantoarvoja, jotka mm. pitkän elokuvan puolella ovat normi. Sen sijaan mediataiteen puolella usein niihin ei ilmeisesti joko koeta samanlaista kiinnostusta, niihin ei löydy resursseja tai tuotantoprosessi ei ole hallussa.
(Louhivuori 12.12.2014)

Tuotannon tukiohjeissa määritellään ”vaikea elokuva”. Vaikeita elokuvia ovat kategorisesti kaikki lyhytelokuvat ja yleensä myös dokumentit (Pallassalo ja Louhivuori 24.6.2014). Esimerkiksi Pirkanmaan elokuvakeskuksen levittämät elokuvat ovat lähes kaikki ”vaikeita elokuvia” (Laakso 1.9.2014).

”Vaikealla elokuvalla” tarkoitetaan hanketta, joka ”ei tavoittele laajaa yleisöä” ja joka ”kohtaa erityisiä vaikeuksia saavuttaa kaupallista rahoitusta ja jota ei ole mahdollista tuottaa ilman 50 % tuotanto- budjetin ylittävää valtiontukea” (SES, Tuotannon tukiohje 2009, 5). Vaikeus on siis peruste 50–70 % ennakkotuen, markkinointi- ja levitystuen tai markkinointimateriaalin testaustuen myöntämiseksi.

Käsite vaikea elokuva johtuu siitä, että EU:n perustamissopimuksen (SEUT) valtiontukien kilpailun vääristämisen ehkäisemiseksi audiovisuaalisille teoksille on olemassa tietyt säännökset minkä mukaan tukea voidaan myöntää enemmän kuin 50 % kustannuksista silloin, kun kyse on ns. vaikeasta elokuvasta. Vaikea elokuva ei tarkoita mitään tiettyä elokuvan tai muun audiovisuaalisen teoksen genreä.
(Laaksonen 15.12.2014)

3.2. KOKEELLINEN

PEK:n Jukka-Pekka Laakso (1.9.2014) kyseli ”kokeellisen” määritelmää. Vastausta hän haki itse siitä, mikä on ajatus teoksesta ja minne sitä levitetään. Elokuva-alalla teoksen arvo nousee Laakson mukaan katsojamäärän kasvaessa, mutta kokeellisen teoksen ansaintalogiikka liittyy teoskappaleisiin.

Laakson (1.9.2014) määrittämät kolme kokeellisuuden tunnuspiirrettä ovat:

1. *Tekijälähtöinen tekeminen, jossa tuotantoprosessi ei noudata elokuvatuotannon rakenteita.*
2. *Esityspaikat ovat muita kuin elokuvateattereita.*
3. *Teoksen arvo syntyy jostakin muusta kuin yleisömääristä.*

Näin muotoiltuna ”kokeellinen” voisi tarkoittaa yhtä hyvin lyhyttä tai pitkää elokuvaa kuin mediataideteostakin. Anttila muistutti (2.10.2014), ettei kohdasta 3. voi vetää johtopäätöstä kokeellisten teosten yleisömäärien pienuudesta. Hänen mukaansa esimerkiksi Salla Tykän kokeellisista elokuvista koostuva näyttely nykytaiteen keskus Balticissa Iso-Britanniassa keräsi 109.000 hengen yleisön vuodenvaihteessa 2013–2014.

3.3. MEDIATAIDE

SES:n Joona Louhivuori (24.6.2014) haastoi määrittämään mediataidetta, joka toisinaan hänelle näyttäytyy ”muka-uudistavana, muka-kokeilevana”. Samassa haastattelussa pohdittiin myös, että mediataiteen tekeminen ei tapahdu suhteessa tuotantopäätökseen, vaan teoksia tehdään siitä riippumatta. Tämä on sinänsä ihan hyvä asia, mutta vaikuttaa myös rahoitusprosessiin, muun muassa keskusteluun teoksen sisällöstä (Louhivuori 12.12.2014).

AV-arkin strategiassakin kiinnitettiin huomiota siihen, miten eri tahot kokevat mediataiteen määrittämisen haasteellisena. Käsite-ero kuvataiteen perinteisiin muotoihin

koettiin tarpeelliseksi, vaikka samaan aikaan välinepohjainen kuvataiteen jaottelu on poistumassa esimerkiksi museokentällä. ”Myös taiteilijat itse kertoivat, että kun kysytään onko media- vai videotaiteilija, vastaus vaihtelee tilanteen mukaan” (AV-arkki, strategia 2020, 12).

Ilmiö todetaan jo Tapio Mäkelän ja Minna Tarkan media- taideselvityksessä vuosituhannen alusta:

Vaikka 'mediataiteilija' on tilastoinnissa sisällytetty kuvataiteilijan ammattiluokkaan vuodesta 1997 alkaen, vain harvat ilmoittavat mediataiteilijan ammattinimikkeeseen: useat käyttävät laajempaa käsitettä kuvataiteilija tai taiteilija – osin tämä johtuu kuvataideinstituutioiden avoimuudesta uusia esitysmuotoja kohtaan, osin siitä, että mediataide ei hallinnossa ja tukijärjestelmissä näydy omana selkeänä (ja siten rahoitettavana) kategoriana.
(Mäkelä & Tarkka 2002, 19)

Nyt käsillä olevaan selvitykseen muotoilemassaan määritelmässä AV-arkki nosti mediataidetta kokoaviksi piirteiksi mediateknologiset välineet, mediakulttuuriset näkökulmat ja taidekontekstin:

Mediataide on hyvin monimuotoinen taiteenala, joka voi käyttää hyväkseen sähköisiä viestimiä, teknologioita ja näihin liitettäviä teorioita. Mediataiteen spektriin kuuluu liikkuvan kuvan teosten lisäksi esimerkiksi äänitaide ja biotaide.

[M]ediataide viittaa laajasti uusia ilmaisuvälineitä soveltaviin taidemuotoihin, joissa teoksen toteutusväline nähdään merkittävänä osana teoksen viestiä. Mediataide voi soveltaa perinteisiä taiteita, kuten maalaustaidetta, elokuvaa, musiikkia, videota ja performanssia liittäen niihin mediateknologioiden käytön ja/tai mediakulttuurin tutkimuksen teorioita. Mediataideteoksia esitetään usein installaatiomuodossa taidegallerioissa, museoissa ja erilaisissa julkisen tilan tapahtumissa sekä elokuvateosten tapaam festivaaleilla. Sisällöt ja aiheet ovat mediataiteessa yhtä laajoja kuin muissakin taiteissa.
(Anttila 18.11.2014)

Tämän selvityksen päähuomio on artists' film and video -tyyppisissä mediataideteoksissa, joita myös suurin osa AV-arkin levittämistä teoksista edustaa. Tutkija ja kuvataiteilija Kari Yli-Annala on määritellyt taiteilijoiden liikkuvan kuvan tarkoittamaan ”pääsääntöisesti elokuva- tuotantojen ulkopuolella toimivien kokeellisen elokuvan tekijöiden, video- ja kuvataiteilijoiden, valokuvaajien, äänitaiteilijoiden ja muusikoiden tekemiä elokuvia, installaatioita ja esityksiä” (2007, 140).

Jari Muikun (2014) selvitys ei mainitse mediataidetta lainkaan. Kuitenkin siinä todetaan, että SES:n ”[l]aadullisista tavoitteista tärkein on tuotannon monipuolisuus” (2014, 22). ”Alan toimijat katsoivat myös, että tukitoiminnassa ja sen monipuolisuuden arvioinnissa ei ole syytä mennä liian tiukkaan genre-kategorisointiin. Osan mielestä tukitoiminnan tulisi olla nykyistäkin monipuolisempaa ja säätiön tulisi harjoittaa enemmän riskinottoa.” (eml, 32).

Kaikki haastatellut olivat tietoisia elokuvan ja mediataiteen välisestä rajankäynnistä. Esimerkit olivat kuitenkin yksittäisiä. Tyypillisesti viitattiin Eija-Liisa Ahtilan teoksiin. Pallassalo (24.6.2014) kertoi Ahtilan olevan kiinnostunut ”nykytaidetta laajemmasta kontekstista” ja Johanna Vuoksenmaan siirtyneen valokuvataiteesta elokuva-alalle, koska ”kuvataiteen yleisöt olivat liian pienet”.

Vastaajien työ- ja koulutustausta vaikuttaa siihen, miten haastateltavat visuaalisen kulttuurin kentän mieltävät. Kuvataiteilijan koulutuksen saaneena Anttila (2.10.2014) kirjoittaa näkevänsä koko audiovisuaalisen kulttuurin yhtenä traditiona. Ahtilan teokset ovat hänelle ”osa samaa historiaa kuin vaikkapa Alfred Hitchcockin ja Mélièsin elokuvat”.

Kenties audiovisuaalisen kulttuurin sisäisten erojen korostaminen on leimallinen suomalainen ilmiö. Saman kokemuksen nostivat esille myös taiteilijat, joita haastateltiin toiseen AV-arkin tilaamaan selvitykseen (Penttinen-Lampisuo 2015).

Anttilan (2.10.2014) mielestä Keski-Euroopassa yleisöt sekoittuvat ja asiantuntijat liikkuvat yli taiderajojen. Kansainvälisillä festivaaleilla niin Rotterdammassa kuin Tampereelläkin on elokuvajuhlien juryissä ollut kuvataiteen ammattilaisjäseniä.

Marjo Mäenpää (15.9.2014) kannusti mediataiteen alaa nostamaan itse itseään enemmän esiin: ”Pitkään luultiin, että mediataide jäisi ohimeneväksi ilmiöksi. Alan moninaisuutta, kansainvälisyyttä ja vuorovaikutteisuutta ei vieläkään tunneta yleisesti.”

3.4. LEVITYS

Suomalaisen mediataiteen levityskeskus AV-arkissa levitys-sanaa käytetään eri toimintamuotojen yläkäsitteenä. Levitys jakautuu kolmeen osaan:

1. kotimaahan painottuva oppilaitoslevitys kattaa media- ja taidekasvatustyön sekä yleisötyön
2. museo- ja gallerialevityksellä tarkoitetaan erilaisen näyttelyjärjestäjien neuvontaa ja palvelua sekä taidemessuille osallistumista
3. festivaalilevitys on vuosittaiseen festivaalikiertoon perustuvaa, ulkomaille painottuvaa, uusimpien teosten markkinointia.

(AV-arkin toimintakertomus 2013, 9)

AV-arkin levityksessä olevien mediataideteosten määrä, muoto ja sisällöt määrittyvät tarjonnan mukaan. AV-arkin levityskeskustossa on 1649 mediataideteosta. ”Vuonna 2013 levityskeskustoon tuli yhteensä 129 uutta teosta: 102 nauhateosta, 24 installaatioteosta, kaksi live-teosta ja yksi verkkoteos” (AV-arkki, Toimintakertomus 2013, 8).

Muissa organisaatioissa levityksen määritelmä on kapeampi. Elokuvakontaktissa Elina Rislakki luonnehti levityksellä tarkoitettavan elokuvateatterilevitystä, elokuvien maksullista vuokrausta ja julkisia esityksiä (22.7.2014). PEK:n levityskohteina ovat erityisesti elokuvateatterit. Levitystoiminta nähdään osana PEK:n työtä elokuvakulttuurin edistämiseksi (Laakso 1.9.2014).

Suomen elokuväsäätiön organisaatio jakautuu kolmeen osastoon, jotka ovat tuotanto ja levitys, kulttuurivienti ja hallinto (SES, Toimintakertomus 2013, 39).

Niin OKM:n Leena Laaksonen (17.9.2014) kuin SES:n Pallassalo ja Louhivuori (24.6.2014) korostivat, että Suomen elokuväsäätiö ei levitä teoksia. Heidän muotoilemanaan levittäjällä tarkoitetaan tahoa, joka osallistuu elokuvan ennakkorahoitukseen ostamalla tuottajalta elokuvan levitysoikeudet.

Laaksonen (15.12.2014) mukaan perinteisesti elokuvan levittäminen tapahtuu levittäjän toimesta. Tällöin levittäjä on yhtiö tai muu yhteisö, jonka kanssa tuottaja tekee levityssopimuksen tietyksi ajanjaksoksi. Elokuvan levittäjiä Suomessa ovat esimerkiksi Nordisk Film, Pirkanmaan elokuvakeskus ry ja Suomen elokuvakontakti ry. (Laaksonen 17.9.2014).

Haettaessa levityksen määritelmää SES:n esitys- ja levitystoiminnan tukiohjeistosta, määrittyi levityksen elokuvan esittämisen ja saatavuuden edistämiseksi: ”Levitystoiminnan tuen tarkoituksena on edistää elokuvan esittämistä ja saatavuutta eri levityskanavissa vahvistamalla erityisesti suomalaisen elokuvan levitystoiminnan sekä yleensä korkeatasoisen ja kiinnostavan elokuvan ammattimaisen levityksen ja maahantuonnin toimintaedellytyksiä.” (SES, Tukiohjeisto 1.1.2009. Esitys- ja levitystoiminnan elokuvafestivaalituen ja koulutustoiminnan tukiohjeet)

Louhivuori (24.6.2014) piti levittäjän taloudellista panosta SES:n tuentotuen ehtona. Silti todellisuudessa ”Yleisradio oli ainoa lyhytelokuvan levittäjä, joka osallistui tuotantojen ennakkorahoitukseen. Myös kaikissa tuetuissa animaatioesittävissä mukana oli YLE:n kanava” (SES toimintakertomus 2013, 15). Vaikka Finnkino on esittänyt lyhytelokuvia pitkien näytäntöjen välissä, sekään ei osallistu rahoitukseen (Louhivuori 24.6.2014).

[V]aikka YLE on käytännössä ollut lähes ainoa ennakkorahoitukseen osallistuva levittäjä, tämä ei suinkaan ole SES:n tavoite, vaan olemme nimenomaan [rohkaisseet] tuottajia etsimään muitakin tahoja mm. lyhytelokuvan markkinointi- ja levitystuella. Yksittäisiä [muutakin kuin YLE] tapauksia on viime vuosien varrella kyllä nähty, mutta [valitettavan] vähän. (Louhivuori 12.12.2014)

Suomen Elokuvakontakti ry ”levittää lyhyt- ja dokumenttielokuvia Suomessa” ja sen levityksessä on noin tuhat elokuvaa (Elokuvakontaktin toimintakertomus 2013). Mukana on myös pitkiä lastenelokuvia (Rislakki 22.7.2014). Vuoden 2013 kotimaisista ensi-iltaelokuvista Elokuvakontaktin levittämiä olivat Petri Luukkaisen dokumentti *Tavarataivas* ja Susanna Helken dokumentti *American Vagabond* (Hautamäki 2014, 14–15).

Myös Pirkanmaan elokuvakeskus levittää kotimaisia dokumenttielokuvia sekä lyhytelokuvia Suomessa. Vuonna 2013 PEK levitti yhtätoista ensi-iltaelokuvaa. PEK:n levittämiä olivat esimerkiksi Pia Andellin dokumentti *Mesenaatti* ja Peter von Baghin dokumentti *Muisteja* sekä Rax Rinnekankaan fiktiivinenokuva *Luciferin viimeinen päivä* (Hautamäki 2014, 14–15, 22).

Elokuvakontakti ja PEK eivät rahoita elokuvien tuotantoa (Rislakki 22.7.2014, Laakso 1.9.2014). Levitystoiminnan taloudellinen menestys ei myöskään ole kummankaan toimijan ensisijaisena tavoitteena.

Sekä PEK:ssä että Elokuvakontaktissa voidaan laatia Letter of Interest työkaluksi elokuvalle, joka on menossa tuotantoon (Laakso 1.9.2014, Rislakki 1.1.2015). Käytännössä Elokuvakontaktin ja PEK:n samoin kuin AV-arkinkin työ levittäjänä alkaa vasta elokuvan tai teoksen valmistuttua (Laakso 1.9.2014, Rislakki 22.7.2014).³

3.5. LEVITTÄJÄN TALOUDELLINEN PANOS KERTAUTUU

Edellä kerrotusta voi päätellä, että jos levittäjän taloudellinen panos todella edistää teoksen tuotannon tuensaantia SES:ssä, voisi AV-arkki omalla rahoitusosuudellaan parantaa merkittävästi mediataideteosten tuotantorahoitusmahdollisuuksia Suomessa. Toisaalta vaatimusta levittäjän taloudellisesta panoksesta ei ole kirjattu SES:n tuotannon tukiohjeisiin, eikä sitä myöskään kaikilta levittäjiltä edellytetä.⁴

Muikun (2014) selvityksestä välittyvä sama vaikutelma kuin esimerkiksi tuottaja Misha Jaarin haastattelusta 1/2-lehdessä 1/2014 (Penttinen-Lampisuo). Elokuvatuottajilla on kiinnostusta genererajat ylittäviin, monipuolisiin ja mediataiteellisiin tuotantoihin, mutta tuotannot mahtuvat harvoin SES:n tuen piiriin. Ilman tuotantotukea tuottaja jää helposti myös ilman palkkaa. Mediataiteen tuotantokulttuuri ei pääse kehittymään, kun teoksia tehdään ilmaistyövoimalla ja usein ilman tuottajaosaa- mista.⁵

AV-arkki voisi vastata haasteeseen uudella rahoitushankkeella. Hanke helpottaisi tuotantorahoituksen saa-

mista uusille teoksille ja edistäisi teosten levitystä. Sen keskiössä voisivat olla tuottajat ja tuotantoyhtiöt, jotka tuottavat tai haluaisivat tuottaa suomalaisten mediataiteilijoiden teoksia.

Näyttää siltä, että sen enempää voimassa olevat lait ja asetukset eivät estä mediataiteen tuotanto- tai esitys- ja levitystoiminnan tuen saantia SES:tä. Tukiohjeisto puhuu teoksista lakitekstiä suppeammin elokuvina, mutta suoranaista estettä tuen saannille ohjeistonkaan perusteella löydy.

Laaksonen (17.9.2014) totesi, että käsitteitä ja niiden määritelmiä on voitu avata hallitusten esitysten yksityiskohtaisissa perusteluissa. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi elokuvataiteen edistämisestä (HE 120/1999) kuvailee 15 vuoden takaista tilannetta, jolloin SES myönsi tukea: ”ammattimaiseen suomalaiseen elokuva-, televisio- ja videotuotantoon sekä sen jakelun ja elokuvakulttuurin edistämiseen”.

Muista laeista mainittakoon, että myös tekijänoikeuslaki käsittelee elokuvaa. Tekijänoikeuslain yhteydessä elokuvaksi käsitetään kaikki elokuvalliset tallenteet teatterielokuvista televisio-ohjelmiin, videoteoksiin ja Youtube-videoihin (Metsola 17.10.2014).

Koska levitys hallinnon ja usein muiden toimijoidenkin silmissä määrittyy taloudelliseksi toiminnaksi, kannattaisi AV-arkinkin sisällyttää taloudellinen ulottuvuus levitystoimintansa määritelmään. Vuokraahan järjestö sekä esitysoikeuksia että esityskopioita festivaaleille, museokentälle ja muillekin toimialoille ja tilittää vuokraustoiminnan tuottoja rojalteina tekijöille.

Todettakoon, ettei kaikkia lakien ja hallitusten esitysten johtolankoja ollut tämän puitteissa mahdollista seurata loppuun asti. Alan käsitteiden monitulkintaisuus on kuitenkin tullut ilmeisen näkyväksi.

³ Elokuvakontaktin pyrkimys on tulevaisuudessa osallistua levityksen suunnitteluun jo tekovaiheessa (Rislakki 1.1.2015).

⁴ Ilmeisesti esimerkiksi edempänä mainituilla elokuvilla on ollut toisena levittäjänä tv-kanava, joka on antanut taloudellisen panoksensa, jolloin on voitu myös katsoa elokuvalla olevan riittävä levitys (Louhivuori 12.12.2014).

⁵ Rislakin (1.1.2015) mukaan rahoituksen puute pätee myös suurimpaan osaan lyhytelokuvatuotantoja.

3.6. KULTTUURIVIENTI

Tukiohjeidensa mukaan ”Suomen elokuvasäätiö vastaa suomalaisen elokuvan kulttuuriviennistä. Toiminnan tarkoituksena on tehdä tunnetuksi suomalaista elokuva- taidetta sekä edistää elokuvien levitystä ulkomailla”. Ohjeisto puhuu yksinomaan elokuvasta. (Suomen elokuvasäätiön tukiohjeisto 1.1.2009. Kulttuuriviennin tukiohjeet).

Viennistä tulee asian omistajalle tuloja, mutta ”kulttuuriin mielletään ei-kaupallinen osio, joka voi edistää vientiä”, muotoili Laaksonen (17.9.2014). Kulttuurivientiin sisältyy myös kulttuurivaihto. Kulttuurivienti on siis eri asia kuin levitys.⁶

Vuosina 2007–2011 käynnissä ollut kulttuuriviennin kehittämisohjelma tähtäsi ”kulttuuri- ja taidealan liikel- tulososaamisen vahvistamiseen ja kulttuurin matkailu- lisen tuotteistuksen edistämiseen. Ohjelman tavoitteena oli taiteen ja kulttuurin alan työpaikkojen lisääntyminen ja vientitulojen kasvu sekä Suomen kulttuurisen tunnet- tuuden lisääminen. (Kulttuurivienti.fi).

OKM:n Laaksosen mukaan elokuvasta kertyy tuloa sen esitys- ja levitysoikeudenhaltijalle yleensä toisella me- kanismilla kuin mediataideteoksesta. Mediataideteoksia esitetään pääasiassa festivaaleilla, museoissa ja galleri- oissa, eikä niillä ole samanlaisia kaupallisia markkinoita kuin näytelmäelokuvalla tai TV:n draamasarjalla tai dokumenttielokuvalla. (Laaksonen 7.1.2015).

SES:n dokumentti- ja lyhytelokuvien kulttuurivien- nin päällikkö Marja Pallassalo ilmaisi oman huolensa siitä, että puhe levityksestä ja sen kaupallisuudesta on pesiytynyt kulttuuriviennin yhteyteen. Myös Favex on ”sekoittanut pakkaa”. Siitä toivottiin ”kaupallisen viennin työrukkasta”, mutta käytäntö on osoittanut, ettei järjestö kuitenkaan ota riskejä. (Pallassalo 24.6.2014).

Favex ry on voittoa tavoittelematon yhdistys, jonka tarkoi- tuksena on edistää audiovisuaalisen alan kansainvälistä liiketoimintaa järjestämällä mm. erilaisia markkinointi-, verkostoitumis- ja koulutustilaisuuksia. Sen jäseniä ovat Satu ry, SEK ry, Kopiosto ry ja Tuotos ry. (www.favex.fi)

Favexin tyypillisiä toimintamuotoja ovat esimerkiksi festivaaleilla järjestetyt tapahtumat ja esittelystandit (Toimintakertomus 2013). Lisäksi se mm. koordinoi kansainvälistymiseen liittyviä hankkeita, edistää kansain- välistymisvalmiuksia, lobbaa ja toteuttaa kansainvälistä viestintää myös TV-alalle (Karppinen 12.12.2014) .

Vaikka Favex ry:n alamääre on *Finnish Film & Au- diovisual Export*, toiminnanjohtaja Johanna Karppinen (12.12.2014) korosti, ettei Favex toimi myynti- tai levi- tisyhtiönä, vaan se luo edellytyksiä tuotantoyhtiöiden vientiin ja kansainvälistymiseen.

Niin Favex, SES kuin AV-arkkikin kuuluvat Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuriviennin tukiverkoston. Favex on selvittänyt yhteistyökumppaneita ja yhdisty- mismahdollisuuksia etenkin Suomen elokuvakomission suuntaan (Favex, Toimintakertomus 2013). Yhteistyötä Elokuvakontaktin tai AV-arkin kanssa ei ole ollut (Karppi- nen 29.8.2014).

Elokuvakontaktilla on kansainvälistä yhteistyötä muun muassa Suomen kulttuuri-instituuttien kanssa. Se myös tarjoaa elokuvia kansainvälisille festivaaleille. (Rislak- ki 1.1.2015). Elokuvakontakti ei kuulu kulttuuriviennin tukiverkoston.

SES:n Pallassalo kertoi toimivansa rajatun porukan kanssa. Kulttuurivientityö on kansainvälistä tunnetuksi tekemistä, levittäjien etsimistä ja levityksen löytämistä. Työ keskittyy teoksiin, jotka ovat saaneet tuotantotukea SES:stä tai AVEK:sta sekä muuhun promootioon. Pro- mootio on kattanut tiedottamisen netissä ja yleisesti. Tarkoitukseen on valmistettu promootio-DVD:t, mutta fyysisistä levyistä tultaneen jatkossa luopumaan. (Pallas- salo 24.6.2014).

Tukipäätösyhteys tekee SES:n toiminnasta erilaista verrattuna muihin taiteenaloihin. Esimerkiksi musiikin, tanssin tai kirjallisuuden aloilla tekeminen tapahtuu erillään tiedotuskeskustoiminnasta. Toisaalta kulttuu- riviennin puitteissa jaetut matka-apurahat festivaaleille eivät ole riippuvaisia muista SES:n tuista. (Pallassalo 24.6.2014).

⁶ Ero on syytä muistaa etenkin SES:n kulttuurivientiä edustavan Pallassalon ja levityksen taloudellisia intres- sejä tuotantoneuvojana arvioivan Louhivuoren näkemys- ten taustalla.

3.7. AV-ARKKI ON KULTTUURIVIEJÄ, PROMOOTTORI JA LEVITTÄJÄ

Kentän erilaisista määritelmistä voidaan tiivistää, että SES tekee kansainvälistä promootiota ja kulttuurivientiä. PEK promovoi ja levittää kotimaassa, Elokuvakontakti tekee lisäksi kulttuurivientiä. Favex tekee kansainvälistä promootiota. AV-arkki tekee sekä kansainvälistä ja kotimaista levitystä ja promootiota että kulttuurivientiä.⁷

Suhteessa verrokkiorganisaatioihin AV-arkin levitystyö ja levityksen edistäminen eivät tällä hetkellä näytä päällekkäisiltä muiden toimijoiden kanssa.

AV-arkissa levityksen vastikkeellisuuden ehto täyttyy, kun esittäjältä laskutetaan esityskorvauksia. Promootiota tehdään etenkin verkkosivuilla, mutta myös kansainvälisissä messutapahtumissa. Mediataideteosten tarjoaminen kansainvälisille festivaaleille on lähinnä kulttuurivientiä, joka harvoin on suoraan vastikkeellista, mutta sisältää myös mahdollisuuden tuloihin ja levityskontakteihin.

AV-arkin vakiintunut alamääre ”suomalaisen media-taiteen levityskeskus” kertoo toiminnasta, mutta sen ulottuvuuksia kannattaisi avata toimintakertomuksissa ja strategiassa.

⁷ Toim.huom.: Järjestöjen edustajat halusivat selvitystä kommentoidessaan korostaa toimintojensa monipuolisuutta. On selvää, että kaikissa organisaatioissa tehdään ydintehtävää tukevia toimintoja, kuten viestintää, tapahtumia tai koordinoitua.

4. TOIMINTA JA TULOKSET

Tässä luvussa pureudutaan selvityksen alkuperäiseen ydinkysymykseen, Suomen elokuvasäätiön, Suomen Elokvakontakti ry:n ja AV-arkki ry:n toimintatapoihin ja -malleihin audiovisuaalisten tuotosten levittäjinä ja levityksen edistäjinä.

Luku alkaa organisaatioiden sisäisistä, toimintaa ohjaavista strategioista ja arvoista. Sen jälkeen vertailen toimintoja ja taloutta Business Model Canvas -matriisiin mukaan järjestetyssä taulukossa. Lopuksi tarkastelen levityksen ja levitystä edistävän toiminnan tuloksellisuutta ja tulosten tilastointia.

4.1. ARVOT JA STRATEGIAT

AV-arkilla on oma Strategia 2020. Siinä yhdistyksen arvojen ytimessä on rakkaus taiteeseen. Muita arvoja ovat taiteilijälähtöisyys, ammattimaisuus, vastuullisuus, joustavuus, avoimuus ja reiluus. AV-arkki on panostanut työväliseihin ja prosesseihin etenkin verkkopalvelua, tietokantaa ja levitystoimia kehittämällä. Mediataiteen pitkäaikaisarkistointia koskevan kansallisen strategian puute on valtakunnallinen, AV-arkkia painava ongelma.

SES:n jokapäiväistä työskentelyä ohjaaviksi arvoiksi on toimintakertomuksessa 2013 kirjattu avoimuus, rehellisyys, hallinnon läpinäkyvyys, ennakoitavuus ja tiimityöskentely. SES:n strategiauudistus on käynnissä. Toimintakertomuksesta 2013 välittyvät kehitystyö, laadun tarkkailu ja henkilöstöjohtaminen. SES:iä painavat niin laki- ja sääntömuutokset kuin verkon ja digitaalisuuden vaikutukset elokuvatoimialaan.

Elokvakontaktin strategiaa on rakennettu Digesin sparrausohjelmassa, mutta se ei ole vielä valmistunut. Käytössä on myös kolmivuositainen uusittava levitysstrategia (Rislakki 1.1.2015). Rislakin haastattelussa (22.7.2014) korostuivat räätälöity palvelu ja ”elokuva edellä” toimiminen. Elokvakontaktissa on työskennelly monen samanaikaisen myllerryksen keskellä, jotka liittyvät niin toimitiloihin, nettisivuihin, hallitukseen kuin henkilöstöönkin. Hankkeita on ollut viime vuosina paljon, mutta niiden määrä on Rislakin (1.1.2015) mukaan vähentynyt.

4.2. TOIMINTAMALLIEN VERTAILU

Taulukossa 1. puretaan kolmen toimijan liiketoimintaa *Business Model Canvasin* pohjalta. Mallin ideana on kuvata toimintaa matriisina, jossa sen tarkastelu on mahdollista yhdellä silmäyksellä.

AV-arkissa asiakkaiksi mielletään kaikki mediataideteoksia käyttävät ja esittävät tahot Suomessa ja kansainvälisesti. Yhdistys pyrkii asiakaskunnan laajentamiseen entisestään. Asiakkaat voivat olla sairaanhoitopiirejä, järjestöjä tai yliopistoja yhtä hyvin kuin kansainvälisiä festivaaliorganisaatioita tai taidemuseoita. Myös yksittäiset toimijat, kuten erilaiset taidealan freelancerit voivat olla asiakkaita.

Elokvakontaktin tyypillisiä asiakkaita ovat suomalaiset kunnat kulttuurilaitoksineen, järjestöt, oppilaitokset ja päiväkodit, elokuvakerhot sekä erilaiset tapahtumat. Mukaan ovat tulleet Suomen kulttuuri-instituutit ja kansainväliset festivaalit. Kansainvälisyyttä pyritään vahvistamaan.

SES:ssä kulttuurivientiyksikön asiakkaita ovat SES:n tukea saaneiden elokuvien tekijät ja tuottajat. Otto Suuronen painottaa (12.12.2014), että ”SES:n kulttuuriviennin asiakkaita ovat myös muutkin elokuvan- tekijät kuin SES:n tuotanto- tai muun vastaavan tuotannollista-loudellisen tuen piirissä olevat tekijät”, kuten elokuva- ja mediakoulujen opiskelijat sekä kokeellisen elokuvan ja mediataiteen tekijät.

AV-arkki ja SES tekevät esittelykäyttöön DVD-levyjä ja toimittavat niitä kansainvälisille festivaaleille. Molemmat harkitsevat levyistä luopumista. Esikatselumateriaalia toimitetaan yhä enemmän linkkeinä.

	AV-arkki	Elokvakontakti	SES
1. KEITÄ OVAT ASIAKKAAT?	Festivaalit, museot, tapahtumajärjestäjät eri sektoreilta, päiväkodit, koulut, oppilaitokset ja yliopistot, vapaan kentän kuraattorit, tutkijat, taiteilijat.	Kunnat, museot, järjestöt kuten elokuvakerhot, yliopistot, oppilaitokset ja päiväkodit, yksittäiset toimijat ja tapahtumajärjestäjät, tutkijat, taiteilijat, festivaalit.	Tuotantotukea saaneiden elokuvien tekijät, kansainvälistä festivaalilevitystä saaneiden elokuvien ja mediataideteosten tekijät, muut elokuvien tekijät ja tuotantoyhtiöt, elokuva- ja mediakoulujen nuoret tekijät.
2. PALVELUT Mitä asiakkaalle luvataan?	Kansainvälisesti painottunut festivaalilevitys, museo- ja gallerialevitys, oppilaitoslevitys, esitysoikeuksien vuokraus, esityskopioiden valmistus ja toimitus, taiteilijasivu ja teoskohtaiset sivut verkkoon, jurytetty DVD-katalogi, DVD-press-kit, tilastointi ja neuvonta.	Esitysoikeuksien vuokraus julkisiin esityksiin, DVD-myynti, lyhyt- ja dokumenttelokuvien levittäminen ja markkinointi Suomessa. Näytösten, kokonaisuuksien ja tapahtumien kuratointi ja suunnittelu, tapahtumatuotanto, esityskopioiden valmistus, verkkotiedotus. Tulevaisuudessa laajentaa kansainvälistä levitystä.	Kansainvälinen promovointi, promo-DVD:t, laajat kontekstit ja miljoonayleisöt elokuville, tiedotus ja nettisivut, matka-apurahat ja kansainvälisen toiminnan tuki
3. KANAVAT Miten asiakkaan kanssa asioidaan?	www.av-arkki.fi, sähköinen jäsenhakemus, sähköinen teostietolomake, edu-sivusto, verkkokauppa, Facebook, Twitter, kovalevy, WeTransfer, FTP, Vimeo, uutiskirjeet, sähköposti, puhelin ja toimisto.	www.elokuvakontakti.fi, Facebook, Twitter, WeTransfer, Dropbox, Vimeo, kovalevy, DCP, sähköinen uutiskirje, jäsenhakemus ja tietokanta, verkkokauppa, s-posti, puhelin ja toimisto.	www.ses.fi, verkkokatalogi catalogue.ses.fi, tapaamiset, hankkeet, s-posti, puhelin ja toimisto.
4. SUHDE ASIAKKAASEEN	Joustava, asiantunteva, palveleva, luotettava, henkilökohtainen, on-line, kansainvälinen. Aktiivinen taiteilijuus korostuu!	Räätälöity, henkilökohtainen, asiakas-kohtainen, toiminnallinen, työllistävä, poikkialainen. Sopimukset "ei-eksklusiivisia", elokuva edellä toimiminen. Tekijöiden kanssa kommunikointi ja tekijöiden oma aktiivisuus tärkeää!	Avoin, rehellinen, läpinäkyvä, ennakoitava, tiimityöskentely. Tuotantoyhtiön ideoista ja aktiivisuudesta lähtevää!
5. TÄRKEÄT YHTEISTYÖKUMPPANIT	Moving Image London & NY, Tampere Film Festival, Rotterdam Film Festival, Oberhausen, Dinamo-ryhmä, Kulttuuriviennin tukiverkko, kulttuuri-instituutit, Frame, Kiasma, Forum Box, HIAP, Mediataideverkosto, Mediakasvatusseura, Kavi, av- ja taidekenttä jne	Docpoint, Suomi-Instituutit, Sodankylän elokuvajuhlat, Tampere Film Festival, Seta, Amnesty, Luontoliitto, Kirkon ulkomaanapu, alueelliset elokuvakeskukset, oman toimitilan naapurit, Future Shorts, Kavi, elokuva- ja kulttuurijärjestöt, Koulukino, jne.	Tampere Film Festival, Docpoint, kv-instituutit, kansainväliset elokuvafestivaalit, Clermond-Ferrand, Oberhausen, festivaalien ohjelmistosuunnittelijat, kulttuuritapahtumien kuraattorit, kansainvälisten myynti- ja levitysyhtiöiden edustajat, Kavi.
6. AVAIN-TOIMINNOT Mitkä toiminnot ovat välttämättömiä palvelun tuottamiseksi?	Teosten vastaanotto, verkkojulkaiseminen, DVD:n jurytys ja paketointi, tarjoaminen festivaaleille, festivaalien, tapahtumien ja kuraattoreiden palveleminen mittatilaustyönä, esityssarjojen koostaminen ja esitysoikeuksien vuokraaminen ja tilitys taiteilijoille, jäsentiedotus, kansainväliset taidemessut.	Elokuvien hankinta ja levittäminen, elokuvateatterilevitys, esitystoiminta, oma festivaali, osallistuminen tapahtumiin, pedagogia, tunnettuuden lisääminen, myös kansainvälisesti. Erilaiset hankkeet.	Festareiden aloituslista ja kulttuuriviennin suunnittelu, festivaalien palveleminen, promo-DVD:n tekeminen ja lähettäminen, DCP-, filmi-, Blu-ray-, DigiBeta- yms. kopioiden toimitus.
7. AVAIN-RESURSSIT Mitä voimavaroja ja välineitä palvelun tuottaminen edellyttää?	Levityssopimukset, 1800 teoksen levityssarkisto, PHP-tietokanta, web-sivut, festaritietokanta, serveri, Dropbox, WeTransfer, Vimeo, edit, toimisto, kolme työntekijää, 180 jäsentä, hallitus.	1000 elokuvan arkisto, levityssopimukset, viisi työntekijää, 77 jäsentä, 4 yhteisjäsentä, hallitus, toimistotilat, tietokanta, sähköiset palvelukanavat. Jatkuva pyrkimys kehittää levitystoimintaa ja nettilevitystä.	Kaksi työntekijää, toimisto, festivaalilistaus, varasto, tiedotus, hankkeet.

Taulukko 1. AV-arkin, Elokvakontaktin ja SES:n levityksen ja levitystä edistävän toiminnan mallinnus haastatteluiden, kommenttien ja verkkosivujen pohjalta.

AV-arkki ja Elokuvakontakti vuokraavat esitysoikeuksia ja toimittavat esityskopioita moninlaisille asiakkaille. Elokuvakontakti tekee levitystä valtakunnallisesti ja AV-arkki kansainvälisesti painottuen.

SES ei tee vastikkeellista levitystä, vaan ainoastaan edistää näkyvyyttä ja kaupallisten levittäjien löytämistä. Käytännössä myös SES:istä toimitetaan esityskopioita eri formaateissa eri tahoille. Kyse on kulttuuriviennistä, eikä SES peri siitä maksua (Suuronen 12.12.2014).

AV-arkissa on panostettu sähköiseen tiedonhallintaan ja palveluun. Se lienee paras tapa vastata monimuotoisen asiakaskentän ja taiteilijajäsenistön tarpeisiin melko pienten henkilöstöresurssien voimin. Toisessa selvityksessä käsitellään tarkemmin muun muassa sitä, miten taiteilijajäsenistö on kokenut palveluiden viemisen verkkoon (Penttinen-Lampisuo 2015).

Kaikkien organisaatioiden nettisivuilla on tosesittelyitä, mutta ainoastaan AV-arkin sivusto on rakennettu siten, että teokset ja niiden haettavuus korostuvat. Teoksiin tutustuminen on helppoa, mutta palvelukuvauksia voisi mielestäni selkeyttää.

Elokuvakontaktin sivut näyttävät paisuneen hieman sekavasti, mutta sieltä kuitenkin löytyvät yksinkertaiset tiedot, tilausohjeet ja hinnat esityskoosteiden vuokraajille. SES:n sivujen selkeintä antia ovat tilastot ja julkaisu-luettelot.

Kaikki kertovat palvelevansa asiakkaitaan joustavasti, räätälöidysti ja vuorovaikutteisesti riippumatta siitä, mielletäänkö asiakkaaksi esittäjä vai tekijä. Kaikki organisaatiot korostavat voimakkaasti tekijöiden, tuottajien ja tuotantoyhtiöiden aktiivisuutta ja sen merkitystä. Se, miten aktiivisesti ja osuvasti teos voidaan tarjoilla kohde-ryhmille, riippuu paljon siitä, miten hyvin tekijäjoukko on tehnyt taustatyötä ja toimittanut aineistoa työn tueksi.

Haastatteluista jäi mielikuva, että organisaatioiden edustajien mielestä kaikki teosten tekijät eivät ole ymmärtäneet oman aktiivisuuden merkitystä levityksen ja sen edistämisen tuloksellisuudessa. Niin SES:n, AV-arkin kuin Elokuvakontaktinkin verkkosivuja kehitet-

täessä kannattaisi pohtia, miten tekijöitä voisi kannustaa toimeliaisuuteen. Sivuilla voisi jakaa muistilistoja tai promootioniksejä. Twitter-ikkunan lisääminen organisaation verkkosivuille mahdollistaisi reaaliaikaisen hashtag- viestittelyn (vrt. esim. <http://suomiareena.fi/>).

Tampereen elokuvajuhlat, Docpoint ja Sodankylän elokuvafestivaali ovat vastausten perusteella alan tärkeimmät kotimaassa järjestettävät vuosittaiset tapahtumat.

SES, AV-arkki ja Elokuvakontakti mainitsevat keskeisiksi kumppaneikseen kansainväliset festivaalit ja Suomen kulttuuri-instituutit maailmalla. Lisäksi AV-arkin yhteistyökumppaneissa korostuvat tunnetut kotimaiset kuvataidetoimijat sekä erilaiset verkostot. Elokuvakontaktille erityisiä yhteistyökumppaneita ovat kuntasektori, alueelliset elokuvakeskukset sekä valtakunnallisesti toimivat muiden alojen järjestöt.

AV-arkin toimintojen kuvauksissa korostuu erilaisten esityskopioiden ja esikatselukoosteiden valmistaminen käytännössä. Mediataiteen esittämiseksi on ilmeisen ominaista, että teoksia esitetään kuratoituina kokonaisuuksina ja sarjoina. Tätä vaihetta edeltää teosten ja teostietojen vastaanotto ja niiden esittely nettisivuilla. Teosten esityksiin liittyy tiedottamista, esityskorvausten laskutusta ja tilitystä taiteilijoille. (Mällinen, Puhakka 21.5.2014).

Elokuvakontakti on aktiivinen esitysten järjestäjä ja sillä on oma festivaali, Helsingin lyhytelokuvafestivaali. Tärkeässä osassa on erilaisten lastenelokuvaklassikoiden levittäminen, kuten *Kössi Kenguru*iden ja *Turilas ja Jäärä* -elokuvien vuokraaminen koulu- ja päiväkotinäytöksiin. Dokumenttielokuvia levitetään sisältölähtöisesti yhteistyökumppaneiden kanssa, esimerkiksi Seta-yhteistyö Susanna Helken *American Vagabondin* levityksessä. (Rislakki 22.7.2014).

AV-arkkiin ja Elokuvakontaktiin verrattuna SES:n kulttuuriviennin avaintoiminnot näyttävät selkeiltä ja keskittyneiltä. Festivaalilevitys pohjautuu listaukseen, jonka avulla elokuvan promovointia suunnitellaan noin puoleksi vuodeksi eteenpäin. Jos elokuva tulee valituksi festivaalille, toimitetaan sinne DCP- tai muu kopio. Kansainvälistä festivaalinäkyvyyttä saaneiden elokuvien tekijöille myönnetään myös matka-avustuksia. (Pallassalo 24.6.2014).

4.3. TALOUDELLISTEN MALLIEN VERTAILU

4.3.1. AV-ARKIN TALOUDESTA

Taulukossa 2. listataan organisaatioiden kulurakenteita ja kassavirtaa liittyen levitykseen ja sitä edistävään toimintaan. AV-arkki ry sai vuonna 2013 avustuksia yhteensä 195 800 euroa, josta yleistoimintaan kohdistuivat Taiken, OKM:n ja Helsingin kulttuuriasiainkeskuksen toiminta-avustukset. Vakituisten henkilökunnan kustannuksia kohdistettiin myös AVEK:n kulttuurivientitukeen. Yleistöiminnan ja kulttuuriviennin tuki oli yhteensä 121 000 €.

Tuloslaskelmassa AV-arkin varsinaisen toiminnan tuottoihin on kirjattu 126 840 euroa, varainhankintaan 6 661 euroa ja yleisavustuksiin 105 000 euroa. Varsinaisen toiminnan henkilöstökulut olivat 129 069 euroa.

Summassa on mukana hieman muitakin kuin vakituisten henkilökunnan palkkoja. Tilikauden tulos oli 157 euroa tappiollinen. (AV-arkki, Tasekirja 2013).

Vuonna 2013 OKM myönsi AV-arkille valtakunnallisten mediataidejärjestöjen toiminta-avustusta 80 000 €. Vuonna 2014 tuki nousi 92 000 euroon. (www.minedu.fi). Vuonna 2013 Taike myönsi AV-arkille toiminta-avustusta 21 000 €. Vuonna 2014 tuki laski 17 000 euroon. (www.taike.fi).

Oma varainhankinta toi AV-arkille liikevaihtoa 14 456 €. Tuloslaskelman liitetiedoista ilmenee, että suurin yksittäinen tuloryhmä olivat esityskorvaukset, joita kertyi 12 873 €. Näistä 60 % eli 7 733 € tilitettiin taiteilijoille

rojalteina. (AV-arkki, Tasekirja 2013). Vuonna 2013 rojalteja maksettiin 39 taiteilijalle keskimäärin 198 euroa / taiteilija. (AV-arkki, Toimintakertomus 2013).

AV-arkissa työskentelee vakituisesti päätoiminen toiminnanjohtaja ja levityskoordinaattori sekä 80 % työajalla levityspäällikkö. ”Jatkuvien työsopimusten henkilöstökulut pyritään sovittamaan yleistoimintaan myönnetyn rahoituksen piiriin.” Lisäksi on palkattu projektityöntekijöitä hankekohtaisella rahoituksella. (AV-arkki, Toimintakertomus 2013).

Varsinainen toiminta on jaettu muutamille kustannuspaikoille (AV-arkki, Tasekirja 2013):

<i>Oma varainhankinta</i>	6 712 €
<i>Yleistoiminta</i>	-106 000 €
<i>Mediakasvatus</i>	-2 000 €
<i>AVEK</i>	-1 000 €
<i>Verkkopalvelu ja tietokanta</i>	-1 021 €
<i>SKR vienti</i>	-1 789 €
<i>Mediataide nyt!</i>	0 €
<i>SKR edit ja palvelin</i>	0 €
<i>Varsinainen toiminta yhteensä</i>	-105 098 €

AV-arkin taseen loppusumma oli 126 606 euroa (AV-arkki, Tasekirja 2013).

Taulukko 2. AV-arkin, Elokuvakontaktin ja SES:n levityksen ja levitystä edistävän toiminnan kassavirtaa ja kustannusrakennetta synnyttäviä tekijöitä haastattelujen ja tilinpäätösten pohjalta.

	AV-arkki	Elokuvakontakti	SES
8. KASSAVIRRAT Mistä raha tulee?	OKM, Taike, Helsinki, AVEK, levitystuotot, muu oma varainhankinta	OKM, SES, muut tuotot, levitystuotot ja muut oma varainhankinta	OKM, AVEK
9. KUSTANNUSRAKENNE Mikä synnyttää kuluja?	Palkat 2,8 htv, tilat, taiteilijaroyaltit	Palkat 2,5 htv, tilat, esityskorvaustityksen tekijöille	Palkat 2 htv, muut kulut

4.3.2. ELOKUVAKONTAKTIN TALOUDESTA

Suomen Elokuvakontakti ry sai vuonna 2013 avustuksia yhteensä 246 600 euroa ja muita tuottoja 62 184 euroa. Lisäksi varainhankinta toi liikevaihtoa 10 106 euroa. Palkkoja, palkkioita, eläkemaksuja ja palkkojen sivukuluja maksettiin yhteensä 209 259 €. Tilikauden tulos oli 12 836 euroa voitollinen. (Elokuvakontakti, Tasekirja 2013).

Elokuvakontaktin palveluksessa oli 2013 keskimäärin viisi henkilöä (Elokuvakontakti, Tasekirja 2013). Vuonna 2013 OKM:n valtakunnallisten elokuvajärjestöjen toiminta-avustus Elokuvakontaktille oli 145 000 €, vuonna 2014 tuki laski 140 000 euroon (www.minedu.fi). OKM:n vuosiavustus kattaa päätoimisen toiminnanjohtajan lisäksi 1,5 henkilötyövuotta. Muilta osin henkilöstömäärä vaihtelee projekteittain. (Rislakki 22.7.2014).

Helsingin kulttuuriasiainkeskuksen, Taiken ja AVEK:n tuet kohdistuvat Elokuvakontaktin tapahtumatuotantoihin, SES:n myöntämä levitystuki kohdentuu elokuvien teatterilevitykseen, eikä sitä voi lainkaan käyttää työtunteihin. (Rislakki 22.7.2014).

Elokuvakontakti tilittää elokuvien tekijöille levitystuloja. Levitystuloista vähennetään ensin tekniset kulut. Loppusummasta tilitettävä osuus on 70 % (Rislakki 22.7.2014). Tilinpäätöstiedoista ei ilmene tekijöille tilitetyn summan suuruus.

Varsinainen toiminta on järjestetty useiksi hankkeiksi tai toimialoiksi (Elokuvakontakti, Tasekirja 2013):

<i>Elokvien levitystoiminta</i>	-4 620 €
<i>DVD-myynti</i>	4 762 €
<i>Projektorien hyötykäyttö</i>	67 €
<i>Digihanke</i>	-196 €
<i>Verkkolevityshanke</i>	-3 558 €
<i>Helsingin lyhytelokuvafestivaali</i>	503 €
<i>Kinobox ja Ihmefilmi</i>	1 296 €
<i>Lyhytelokuvia kansalle</i>	-1 020 €
<i>Nordisk Panorama</i>	-420 €
<i>Lyhyt- ja dokumenttielokuvat</i>	
<i>opetuskäytössä</i>	4 774 €
<i>KUULTO-hanke</i>	2 154 €
<i>Kettu Elokuvapalkinto</i>	-660 €
<i>Lastenelokuvafestivaali Illusia</i>	0 €
<i>Suunnitelman mukaiset poistot</i>	-311 €
<i>Hallinto ja toimisto</i>	-134 933 €
<i>Varsinainen toiminta yhteensä</i>	-132 163 €

Elokuvakontaktin taseen loppusumma oli 152 201 euroa. Sitä pienentää edellisten tilikausien tappio -68 736 euroa.

(Elokuvakontakti, Tasekirja 2013).

4.3.3. SES:N KULTTUURIVIENNIN TALOUDESTA

Suomen elokuvasäätiön koko budjetista kulttuurivienti on pieni osa. Marja Pallassalo selvittää taloudellisia resursseja sähköpostiviestissään (24.6.2014) näin:

Lyhyt- ja dokumenttielokuvan kulttuuriviennin toimintabudjetti on kuluvana vuonna 160 000 € eli kun koko säätiön toimintabudjetti on 2,2 miljoonaa, on osuutemme kokonaisuudesta 7,2 %. Tuotoksi voitaneen lukea 25 000 €:n osuus AVEKilta (säätiön toimintamenoista käytetään kustannuspaikkaamme siis 135 000 €). Kun toimintamenojamme suhteutetaan lyhyt- ja dokumentti- elokuvan tuotantotukeen, on suhteellinen osuus vieläkin pienempi, kun l&d-tuotantotuki on noin 4 milj. €. Lyhyt- ja dokumentti-elokuville jaettu kulttuuriviennin tuki oli 370 000 € vuonna 2013.

Vuonna 2013 SES:n lyhyt- ja dokumenttielokuvan kulttuuriviennin henkilöstökulut olivat 98 440 € ja muut kulut 66 987 €, yhteensä siis 165 427 euroa. Pitkien elokuvien kulttuuriviennin ja tiedotuksen henkilöstökulut olivat 216 193 € ja muut kulut 240 156 €. (SES, Toimintakertomus 2013, 43).

Lyhyt- ja dokumenttielokuvan kulttuuriviennissä työskentelevät päällikkö ja assistentti. Pitkien elokuvien kulttuurivienti ja tiedotus työllistävät päällikön, kaksi assistenttia ja tiedottajan. (www.ses.fi).

4.3.4. LYHYESTI FAVEXIN JA PEK:N RAHOITUSPOHJASTA

Favex ry:n yleistoiminnan rahoitus tulee Työ- ja elinkeinoministeriöltä ja jäsenjärjestöiltä. Hankkeita toteutetaan sekä OKM:n että TEM:n avustuksilla. Hankkeissa on mukana myös yritysrahaa ja muiden kumppanien avustuksia. (Karppinen 12.12.2014). Vuonna 2013 Favex sai työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) yleisavustusta 127 000 € (Ruotsalainen 14.10.2014).

Vuonna 2013 Favexissa työskenteli toiminnanjohtajan lisäksi kaksi vakituista projektipäällikköä sekä useita määräaikaista projektityöntekijöitä (Favex, toimintakertomus 2013).

Favex sai vuonna 2013 OKM:n kulttuuriviennin kärkihanketukea New Yorkiin suunnanneelle vientihankkeelle 75 000 euroa ja vuonna 2014 Saksaan usealle hankkeelle yhteensä 180 000 euroa. (www.minedu.fi). Vuonna 2013 Favex sai lisäksi OKM:n kulttuuriviennin hankevalmistetukea 18 000 euroa ”Suomen elokuvakomission toiminnan optimointiin” (www.minedu.fi). Tuella kartoitettiin yhdistymistä Suomen elokuvakomission kanssa (Favex, Toimintakertomus 2013). Lisäksi TEM maksoi 2013 Favexille yhteishankkeiden valtionavustusta 24 832 € (Ruotsalainen 14.10.2014).⁸

Alueellisten elokuvakeskusten toiminta-avustukset jakaa Taike. Vuonna 2013 PEK sai elokuvakeskuksista suurimman toiminta-avustuksen 100 000 €. Vuonna 2014 alueiden välinen kärkiasema säilyi PEK:n tuen ollessa 104 000 €. (www.taike.fi).

PEK:ssä on toiminnanjohtajan lisäksi useita työntekijöitä, jotka työskentelevät levitystoiminnan ja projektien lisäksi myös elokuvakeskuksen omassa elokuvateatterissa. (www.elokuvakeskus.com).

⁸ Karppisen (12.12.2014) mukaan summassa eivät ole mukana kaikki Favexin yhteishankkeet. Yhteishankkeiden avustuksille on tyypillistä, että niistä suurin osa kanavoituu vientihankkeisiin osallistuville yrityksille.

4.3.5. HUOMIOITA TALOUDESTA

Elokuvakontaktin kaikki avustukset vuonna 2013 olivat 246 600 € ja AV-arkin 195 800 €, erotus 50 800 €. Elokuvakontaktin toiminta-avustus 140 000 € tuli kokonaan OKM:ltä. AV-arkin toiminta-avustukset tulivat kolmesta lähteestä ollen yhteensä 109 000 €, erotus 31 000 euroa.

Vaikka toiminta-avustusten kokoero on parina viime vuonna kaventunut, on Elokuvakontaktin saama OKM:n toiminta-avustus yhä 34 % suurempi kuin AV-arkin.

Favexin TEM:ltä saama yleisavustus on reilut 27 % suurempi kuin AV-arkin toiminta-avustus OKM:ltä.

SES:n lyhyt- ja dokumenttielokuvan kulttuuriviennin toimintabudjettia on leikattu muita menoja karsimalla. Vuonna 2012 toteutuneita kuluja oli 183 736 euroa, kun vuoden 2014 budjetti on 160 000 euroa. Henkilöstökuluissa ei ole suuria muutoksia.

Annettujen tietojen valossa vakituisen henkilöstön henkilöstökulut ovat Elokuvakontaktissa keskimäärin 56 000 euroa / htv, SES:n lyhytelokuvien ja dokumenttien kulttuuriviennissä keskimäärin 49 220 € / htv ja AV-arkissa 43 214 € / htv.⁹

Olisi mielenkiintoista selvittää tarkemmin, miten suuria tuloeroja OKM:n tukemien organisaatioiden välille on muodostunut. Tai millaisina erot näyttäytyvät suhteessa siihen, tuleeko toiminnan perusrahoitus OKM:ltä vai TEM:ltä?

⁹ Ilmeisesti henkilötyövuodet on AV-arkissa ja Elokuvakontaktissa laskettu eri tavoin. Erikseen kysyttäessä ilmeni, että ainakin organisaatioiden toiminnanjohtajat saivat suunnilleen yhtä paljon palkkaa vuonna 2013 (Rislakki 5.1.2015, Anttila 6.1.2015).

4.4. TULOSTEN VERTAILUA

Lyhytelokuvien ja mediataiteen laajempien kaupallisten markkinoiden puute oli haastatettujen yleisessä tiedossa. AV-arkissa kuitenkin korostettiin esityskorvausten kääntyneen kasvuun, kun levityssponsitteluja keskitettiin juryn valitsemille teoskokonaisuuksille.

Vaikka SES on yrittänyt edistää lyhytelokuvien kaupallistumista, Pallassalon (24.6.2014) mukaan menestyneimmäkään lyhytelokuvat eivät välttämättä myy. Esimerkiksi Canal+-kanavan kautta voidaan saavuttaa kansainvälinen miljoonayleisö tuoton jäädessä silti vähäiseksi.

Louhivuori (24.6.2014) näki, että lyhytelokuvalla on vielä kaupallisiakin mahdollisuuksia. Esimerkiksi Oscar-kilpailun lyhytelokuvien kiertue Yhdysvalloissa onnistui ja ylsi miljoonaluokan liiketoiminnaksi.

Mediataiteen etuna on sen monipuolisuus. Teos voi synnyttää tuloja eri aloilta ja eri kanavista, kuten esitysoikeuksien myynneistä, teosten vähittäiskaupasta sekä teoskappaleiden myynneistä osaksi yksityisiä tai julkisia taidekokoelmia.

Ilmeisesti kukaan ei ole selvittänyt, millaisia rahavirtoja menestyneimpien suomalaisten mediataiteilijoiden teokset aikaansaavat kotimaassa tai kansainvälisesti, saati verrannut niitä lyhytelokuvien vastaaviin.

Seuraavassa esittelen organisaatioiden omia tilastoja levitystoiminnan määrällisistä tuloksista.

4.4.1. AV-ARKIN TILASTOIMA LEVITYSTOIMINTA VUONNA 2013

AV-arkin vuoden 2013 DVD-katalogissa oli 27 teosta jotka oli valikoitu 77 ehdokkaan joukosta. Teoksia oli esillä 158 esityspaikassa, joista 46 oli Suomessa ja 95 muualla Euroopassa, 13 Amerikan mantereella, kolme Aasiassa ja yksi Afrikassa. "AV-arkin levitystoiminnan kautta teoksia esitettiin 37 eri maassa". (AV-arkki, Toimintakertomus 2013, 17).

Ulkomaisista esityksistä 82 oli festivaali- ja screeningesityksiä, 25 museota ja installaatioesityksiä ja neljä muita esityksiä. Esille pääsi 226 teosta, joista 138 ulkomailla. Kaikkiaan esitettiin 104 taiteilijan teoksia, joista 79 taiteilijan teoksia esitettiin ulkomailla. Näin ollen yli puolet AV-arkin jäsenistöstä sai teokselleen levitystä vuonna 2013. (AV-arkki, Toimintakertomus 2013, 12–15).

Vuonna 2013 yksittäisistä teoksista eniten levitystä sai Jan Ijäksen *Two Islands*, joka esitettiin 53 kertaa. Vähin-

tään kymmeneen esitykseen ylsi 11 teosta. Jan Ijäs johtaa myös eniten esityksiä saaneiden taiteilijoiden listaa 64 esityskerrallaan. Taiteilija- ja teoslistausta vertailemalla voi päätellä, että AV-arkki levittää uutuusteosten ohella taiteilijoiden aiempaa tuotantoa. (AV-arkki, Toimintakertomus 2013, 16).

Muista toimijoista poiketen AV-arkki on tilastoinut myös esikatselulevityksen eli teosten tarjoamisen eri festivaaleille:

AV-arkki tarjosi yksittäisiä teoksia eri festivaalien ohjelmistoon yhteensä 2064 kertaa. Noin 73 % edellä mainitusta esikatselulevityksestä suuntautui Suomen ulkopuolelle: teoksia tarjottiin kotimaahan 554 kertaa ja ulkomaille 1 510 kertaa. Tilastoitu levitystoiminta (mukaan lukien esikatselulevitys) tavoitti yhteensä noin 250 tapahtumaa. Lisäksi AV-arkin DVD-katalogeja jaettiin runsaasti asiantuntijayleisölle erityisesti taidemessuilla. DVD-esikatselulevityksiä jaettiin vuonna 2013 yhteensä 1627 kappaletta.

(AV-arkki, Toimintakertomus 2013, 19)

AV-arkki esittää toimintakertomuksessa lukuja myös verkkopalvelunsa käytöstä. Tarkastelujaksolla 2010–2013 luvut osoittavat huomattavaa kasvua. Verkkopalvelutilastojen kehitys suhteessa muiden vertailulukujen kehitykseen tulee olemaan tulevana vuosina hyvin kiinnostavaa.

4.4.2. ELOKUVAKONTAKTIN TILASTOIMA LEVITYSTOIMINTA VUONNA 2013

Vuonna 2013 Elokuvakontakti levitti elokuvateattereissa kahta dokumenttia, Susanna Helken *American Vagabondia* ja Petri Luukkaisen *Tavarataivasta*. Ne saivat ensi-iltansa yhteensä kolmessatoista elokuvasalissa keräten 7 530 elokuvateatterikatsojaa. Tulokset löytyvät myös SES:n tilastoista. (Hautamäki 2014, 14).

Elokuvakontaktin muun levityksen monimuotoisuutta ja tuloksellisuutta kuvaa esimerkiksi, että *Tavarataivasta* esitettiin elokuvateatterien lisäksi mm. kutsuvierasnäytöksessä, keskisuomalaisessa koululaistapahtumassa, kulttuuritaloissa ja lähes 80 koulussa osana Älä osta mitään -päivän kampanjaa. Sekä *Tavarataivas* että *American Vagabond* esitettiin useilla kotimaisilla festivaaleilla. (Elokuvakontakti, Toimintakertomus 2013, 3).

Elokuvakontaktin aktiivilevitykseen kuuluvien teosten määrä on vaikea hahmottaa. Toimintakertomus 2013 kuvailee runsaasti erilaisia tapahtumia, joissa Elokuvakontakti on ollut mukana yhteistyössä ja elokuvaohjelmistojen kokoamassa. Myös klassikkoelokuvat, etenkin lapsille suunnatut, ovat oleellinen osa levitystoimintaa.

4.4.3. SUOMEN ELOKUVASÄÄTIÖN TILASTOIMA LEVITYSTOIMINTA VUONNA 2013

Vuonna 2013 suomalaisia lyhyt- ja dokumenttielokuvia esitettiin 248 kansainvälisellä festivaalilla¹⁰ ja 31 muussa elokuvatapahtumassa. Esitysten määrä oli 466. Dokumenttielokuvien osuus oli 280 esitystä ja lyhytelokuvien 186 esitystä. 67 % esityksistä oli eurooppalaisia. Vilhusen elokuva nosti pohjoisamerikkalaisten esitysten osuudeksi 19 %. (SES, Toimintakertomus 2013, 29–30)¹¹

”Lyhytelokuvista eniten esityksiä oli Selma Vilhusen ohjaamalla *Pitääkö mun kaikki hoitaa?* -komediolla, joka kiersi vuoden aikana peräti 26 kansainvälistä festivaalia” (Hautamäki 2014, 34). Kansainvälistä kiinnostusta herättävien lyhytelokuvien kysyntä on melko harvojen teosten varassa. (SES, Toimintakertomus 2013, 28–30)

Pitääkö mun kaikki hoitaa? -elokuvan tultua listatuksi yhdeksän lyhytelokuvan Oscar-ehdokkaan joukkoon SES ”paitsi rahoitti elokuvan kampanjaa myös antoi tuottajan käyttöön asiantuntemusta PR- toimiston hankinnassa ja mainosostoissa” (SES, Toimintakertomus 2013, 24)

Kulttuuriviennin yksikön toimintaa ja tuloksellisuutta arvioitaessa pitää muistaa, että se käsitteli vuoden aikana myös noin 230 avustushakemusta ja jakoi kulttuurivientitukea 826 588 euroa. (Hautamäki 2014, 7)

Lyhyet, pitkät ja dokumenttielokuvat yhteen laskien ”kulttuuriviennin kierrossa oli vuonna 2013 kaikkiaan 156 elokuvanimekettä”. (SES, Toimintakertomus 2013, 29). SES:n vuoden 2014 verkkokatalogiin on listattu 14 lyhytelokuvaa, 12 dokumenttielokuvaa ja 16 pitkää elokuvaa eli yhteensä 42 teosta (<http://catalogue.ses.fi>). SES:n ”[k]ulttuuriviennissä pääpaino on [...] niissä uusissa elokuvissa, joille on löydetty mahdollisimman hyvä aloitusfestivaali kansainvälisen levityksen kannalta” (SES, Toimintakertomus 2013, 29).

SES:n tilastoinnista ei ilmene, perustuvatko toteutuneet festivaaliesitykset ainoastaan SES:n levityksen edistämistyöhön vai ovatko tilastoissa mukana tuotantoyhtiöiden omat toimenpiteet tai esimerkiksi AV-arkin festivaalilevitys niin sanotuille kansainvälisille A-luokan festivaaleille. Ainakin Jan Ijäksen *Two Islands* mainitaan sekä SES:n että AV-arkin levitystilastoissa.

¹⁰ Toim. huom. Myös Tampereen lyhytelokuvajuhlat on profiililtaan kansainvälinen A-luokan festivaali.

¹¹ Toim. huom. Lukumäärien kirjauksissa on pientä heittoa.

SES tilastoi myös yleisömääriä, mutta lyhytelokuvien osalta vain suurpiirteisesti. Tampereen kansainväliset elokuvajuhlat, joka esittää pääasiassa lyhyttä elokuvaa ja dokumenttia, keräsi 30 000 kävijää (SES, Toimintakertomus 2013, 31).

4.4.4. HUOMIOITA TULOSTEN TILASTOINNISTA

Yhteenvedona todettakoon, että AV-arkki ja SES tilastoiivat toimintaansa perusteellisesti. SES:n tilastoista jää toisinaan epäselväksi, onko kyse kansallisesta tilastosta vai SES:n oman toiminnan tulosten tilastosta.

AV-arkki on kehittänyt myös näkymättömiin jäävän työn, kuten verkkopalvelujen kehittämisen vaikuttavuuden sekä teosten tarjoamisen tilastointia. Ne lisäävät toiminnan läpinäkyvyyttä ja kertovat myös alan suuremmista kehityssuunnista. Vastaavia tietoja toivoisi myös muilta toimijoilta.

Elokuvakontaktin kannattaisi ehdottomasti panostaa toimintansa tilastointiin. Näin ollaan Rislakin (1.1.2015) mukaan myös tekemässä, sillä uusi tilastointijärjestelmä on tarkoitus julkaista alkuvuonna 2015. Vertailtavuutta edistäisi, jos Elokuvakontakti, AV-arkki ja SES kehittäisivät yhtenäisiä tilastointitapoja.

Mediataiteen ja lyhytelokuvan levityksen sekä levityksen edistämisen taloudellisia vaikutuksia ei olla toistaiseksi selvitetty. Se vaatisi oman selvitystyönsä.

Yleisömääriä tilastoidaan vain vähän. Koska muiden toimijoiden ja hallinnon piirissä saattaa elää oletama mediataiteen pienistä yleisömääristä, kannattaisi AV-arkin kehittää myös yleisömäärien tilastointia. Ainakin voisi olla paikallaan koota vertailulukuja kansainvälisten festivaalien ja suurten näyttelyiden yleisöistä samaan tapaan kuin SES listaa kotimaisten elokuvafestivaalien yleisömääriä.

5. LOPUKSI

Selvitys on otsikoitu *Levittäjät & laventajat. Vertaileva selvitys AV-arkin, Suomen Elokvakontaktin ja Suomen elokuväsäätiön kulttuuriviennistä ja levitystoiminnasta*. Mainittujen organisaatioiden lisäksi mukana on huomioita Favexista ja Pirkanmaan elokuvakeskuksesta.

Olen haastatellut yhteensä kymmentä henkilöä mainituista organisaatioista sekä Opetus- ja kulttuuriministeriöstä. Vertailussa pyrin keskittymään ainoastaan organisaatioiden tekemään levitykseen ja levitystä edistävään toimintaan. Pois rajautuivat organisaatioiden muut toiminnot, kuten yleinen viestintä, festivaalituotanto, hankkeet, mediakasvatus tai elokuvatuotannon tuki.

Työn tilaaja on AV-arkki. Tavoitteena oli kerätä vertailevaa tietoa ja antaa työvälineitä etenkin AV-arkin oman toiminnan kehittämiseen. Mahdollisesti tämä selvitys tarjoaa näkökulmia ja ajatuksia myös muiden organisaatioiden kehittäjille.

Haastattelijana ja selvityksen laatijana olen kiitollinen avomielisistä ja värikkäistäkin keskusteluista haastateltujen kanssa. Kommenteissaan osa haastatelluista kyseenalaisti omien tai muiden antamien lausuntojen merkitystä kokonaisuudelle. Moniäänisyys johtikin selvitystä paikoin sivupoluille. Kuitenkin nimenomaan AV-arkin ja koko alan kehittämisen kannalta oli mielestäni arvokasta kuulla ja kirjata asiantuntijoiden erilaisia ajatuksia ja painotuksia.

Selvityksen tilaajana AV-arkin edustajat olivat luonnollisesti parhaiten valmistautuneita ja motivoituneita vastaamaan kysymyksiin ja antamaan pyydettyjä tietoja.

Selvitys on laadittu vuoden 2014 aikana. Ajankohta oli Elokvakontaktin kannalta epäkiitollinen, sillä yhdistys on keskellä useita tärkeitä uudistuksia.

Levittämisen määritelmään sisällytettiin useissa haastatteluissa levitystoiminnan taloudellinen vastikkeellisuus. Selvityksen otsikko viittaa levityksen rinnalla tehtyyn promootioon ja kulttuurivientiin, mutta myös kaikenlaisen edistämisen- ja vientitermistön laveaan viljelyyn.

Lakia elokuvataiteen edistämisestä uudistetaan parhailaan. Käsittelyssä olevan lakitekstin kommentointiin ei tämän selvityksen puitteissa tarjoutunut mahdollisuutta. Sitä AV-arkin kannattaisi kuitenkin vielä yrittää kommentoida lakitekstiä, koska lain vaikutukset mediataiteen asemaan voivat olla merkittäviä ja pitkävaikutteisia.

Kentän erilaisista määritelmistä tiivistäen Suomen elokuväsäätiö tekee kansainvälistä promootiota ja kulttuurivientiä. Myös Favex tekee kansainvälistä promootiota. Elokvakontakti ja Pirkanmaan elokuvakeskus promovoiivat ja levittävät kotimaassa. Elokvakontaktilla on myös pyrkimys vahvistaa ja laajentaa kansainvälistä levitystä ja kulttuurivientiä. AV-arkki tekee kansainvälistä ja kotimaista levitystä ja promootiota sekä kulttuurivientiä.

Nykyistä täsmällisempään ja johdonmukaisempaan itensä määrittelyyn olisi aihetta AV-arkin ohella muillakin organisaatioilla. Esimerkiksi brändistrategia selkeyttäisi organisaatioiden ydintehtävää ja sanomaa.

Suomen elokuväsäätiön osalta tarve päivittää käsitteistön tulkinta ja toimintojen kohdentuminen vastaamaan nykyajan toimintaympäristöä todettiin jo Jari Muikun selvityksessä.

AV-arkki erottuu kuvataiteen ja mediataiteen kansainvälisellä erityisasiantuntemuksella. Se on pitkäjänteisesti erikoistunut nimenomaan vaikean, kokeellisen ja taiteilijalähtöisen liikkuvan kuvan kansainväliseen levittämiseen. Suhteessa verrokkiorganisaatioihin en havainnut AV-arkin nykytoiminnoissa silmiinpistäviä päällekkäisyyksiä.

AV-arkin panostukset verkon kautta tarjottavien palveluiden kehittämiseen korostuvat. Teosten määrätietoisesti promovoiminnalla on keskitytty juryn valitsemiin koosteisiin ja onnistuttu siten lisäämään teosten esityskertoja. Silti AV-arkin avaintoimintojen kirjo on yhä laaja.

Niin AV-arkki, Suomen Elokvakontakti kuin Suomen elokuväsäätiökin korostivat taiteilijoiden, tekijöiden ja tuotantoyhtiöiden aktiivisuuden merkitystä työnsä onnistumisessa. Kaikissa organisaatioissa kannattaisiin pohtia, miten tekijöiden toimeliaisuutta edistettäisiin omien verkkosisältöjen avulla.

AV-arkin rahoituspohja näyttää muita organisaatioita heikommalta. Erona muihin se hakee perustoimintansa rahoituksen kolmelta eri taholta.

AV-arkin taloudellinen taka-asema suhteessa muihin toimijoihin on aivan viime vuosina kaventunut. Vuonna 2013 AV-arkki sai erilaisia avustuksia yhteensä 195 800 euroa. Suomen Elokuvakontaktin avustussumma oli yhteensä 246 600 euroa. Suomen elokuvasäätiön kulttuuriviennin toimintabudjetti oli 160 000 euroa.

Luvut eivät ole suoraan verrannollisia. Elokuvakontakti tuottaa omaa festivaalia, Helsingin lyhytelokuvafestivaalia sekä muita tapahtumia. Vastaavasti SES:n luku kohdistuu toimintaan eikä sillä kustanneta puitteita, kuten tiloja ja työvälineitä.

Yleisellä tasolla olisi kiinnostavaa selvittää, onko samankaltaista työtä tekevien ja julkisten tahojen rahoittamien organisaatioiden välille muodostunut tukipolitiikasta aiheutuvia palkkaeroja.

Mediataiteen epäkaupallisuudesta puhutaan usein itsestäänselvytenä. Samanaikaisesti myös lyhytelokuvan kaupalliset mahdollisuudet todettiin pieniksi. Silti lyhytelokuville on olemassa rahoitusrakenteita, jotka mahdollistavat työryhmän palkkojen maksun.

Mediataiteen tuotantokulttuuri ei pääse kehittymään, kun teoksia tehdään rahoituksen puuttuessa ilmaistyövoimalla ja usein ilman tuottajaosaamista. Mediataiteen tuotantorakenteen heikkous lisää myös levittäjän haasteita.

Muutokseen tarvitaan vähintäänkin rahoitushanke. Jos AV-arkki osallistuisi levittäjänä teosten tuotantokuluihin, voisi panos kertautua edistämällä tuotantoyhtiöiden rohkeutta ja myönteisiä tuotantotukipäätöksiä.

Suomalaisen mediataiteen kerryttämiä vientituottoja tai muita rahavirtoja ei ole selvitetty eivätkä ne ilmeisesti ole kenenkään tiedossa.

Mediataideteos on olemukseltaan lyhytelokuvaa monimuotoisempi. Se voi synnyttää tekijälleen tuloja eri aloilta ja eri kanavista, kuten esitysoikeuksien myynneistä, teoskopioiden vähittäiskaupasta tai teoskappaleiden myynnistä osaksi taidekokoelmia.

AV-arkki ja Suomen elokuvasäätiö tilastoivat toimintansa tuloksia monipuolisesti. Elokuvakontaktikin uudistaa tilastointiaan parhaillaan. Yhteisten ja yhtenäisten tilastointikäytäntöjen rakentaminen voisi olla hyödyllistä ja organisaatioiden keskinäistä ymmärrystä kehittävää.

Suomen elokuvasäätiössä kansainvälistä kiinnostusta herättävien lyhytelokuvien kysyntä on melko harvojen teosten varassa. Vuonna 2013 esitetyin teos oli Selma Vilhusen *Pitääkö mun kaikki hoitaa?*

Myös AV-arkissa menestys kasaantuu tietyille teoksille. Vuoden 2013 esitetyin teos oli Jan Ijäksen *Two Islands*. Vähintään kymmeneen esitykseen ylsi 11 teosta. Kaikkiaan vuoden aikana esitettiin 104 taiteilijan teoksia eli AV-arkin levitys, promootio ja kulttuurivientitoiminta kosketti yli puolta sen jäsenistöstä.

Selvitykseen kohdistui jatkuva laajentamisen paine. Ehkä Favex olisi jopa pitänyt nostaa neljänneksi vertailtavaksi organisaatioksi AV-arkin, SES:n ja Elokuvakontaktin rinnalle. Se on uudempi toimija ja muiden organisaatioiden keskuudessa vähemmän tunnettu. Tässä selvityksessä Favexin samoin kuin PEK:n tarkastelu jää sivuosaan.

Monin paikoin tunnistettiin tarve vuoropuhelulle ja keskinäisen tiedon ja ymmärryksen lisäämiselle. Vielä kommenttikierroksella ehdotettiin uusiksi haastateltaviksi Kansallinen audiovisuaalinen instituutti Kavin ja Yleisradion edustajia. Kenties SES tai OKM voisi tilata laajemman selvityksen Suomessa tehtävästä audiovisuaalisen alan kulttuuriviennistä ja levitystoiminnasta.

Selvityksessä ei vertailtu organisaatioiden viestintää, medianäkyvyyttä tai tunnettuutta. Tätä kirjoittaessa olen kuitenkin havahtunut pohtimaan, pitäisikö AV-arkin näkyä enemmän julkisuudessa vai keskittyä toimimiseen ammattimaisena taustaorganisaationa. AV-arkin Strategia 2020 kallistuu jälkimmäiseen.

Toisessa selvityksessä, jossa haastattelin AV-arkin jäsentäiteilijoita, ilmaistiin tarve lisätä AV-arkin tunnettuutta. Omana näkemyksenäni sanoisin, että AV-arkin brändiä voisi vahvistaa osaamisen, saavutusten ja tulosten tehokkaammalla uutisoinnilla.

6. LÄHTEET

- Anttila, Hanna Maria. 2.10.2014. Kirjallinen kommentti selvitystekstiin.
- Anttila, Hanna Maria. 18.11.2014. Sähköpostiviesti.
- Anttila, Hanna Maria. 6.1.2015. Sähköpostiviesti.
- Anttila, Hanna Maria, Puhakka, Vesa ja Mällinen, Mikko. 21.5.2014. Toiminnanjohtajan, levityspäällikön ja levityskoordinaattorin yhteishaastattelu. AV-arkki ry, Helsinki.
- AV-arkki ry, säännöt 12.2.2013. Verkossa: www.av-arkki.fi/fi/av-arkki/saannot/.
- AV-arkki – Suomalaisen mediataiteen levityskeskus. Toimintakertomus 2013
- AV-arkki, Tasekirja 2013.
- AV-arkki ry:n verkkosivut: www.av-arkki.fi
- Business Model Canvas. Sveitsi: Business Model Foundry AG. Verkossa: www.businessmodelgeneration.com/canvas/bmc
- Favex ry. Toimintakertomus 2013.
- Favex ry:n verkkosivut: www.favex.fi
- Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi elokuvataiteen edistämisestä. HE 120/1999. Verkossa: www.finlex.fi/fi/esitykset/he/1999/19990120
- Hautamäki, Reetta (toim.), 2014, Elokuvavuosi 2013 Facts & Figures. Helsinki: Suomen elokuvasaatiö. Pdf-julkaisu verkossa: http://ses.fi/fileadmin/dokumentit/Elokuvavuosi_2013.pdf
- Karppinen, Johanna. 29.8.2014. Toiminnanjohtajan lyhyt puhelinhaastattelu. Favex ry, Helsinki.
- Karppinen, Johanna. 12.12.2014. Toiminnanjohtajan sähköpostitse toimittamat kommentit selvityksen edelliseen versioon. Favex ry, Helsinki.
- Kulttuuriviennin tukiverkon verkkosivut: www.kulttuurivienti.fi
- Kuvaohjelmalaki. Verkossa: www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110710
- Laakso, Jukka-Pekka. 1.9.2014. Toiminnanjohtajan puhelinhaastattelu. Pirkanmaan elokuvakeskus ry, Tampere.
- Laaksonen, Leena. 17.9.2014. Kulttuuriasiainneuvoksen puhelinhaastattelu. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Helsinki.
- Laaksonen, Leena. 15.12.2014 ja 7.1.2015. Kulttuuriasiainneuvoksen sähköpostitse toimittamat kommentit selvityksen aiempiin versioihin. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Helsinki.
- Laki elokuvataiteen edistämisestä. Verkossa: www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000028
- Louhivuori, Joonas ja Pallassalo, Marja. 24.6.2014. Lyhytelokuvien ja draamasarjojen tuotantoneuvojan ja lyhyt- ja dokumenttelokuvien kulttuuriviennin päällikön yhteishaastattelu. Suomen elokuvasaatiö, Helsinki.
- Louhivuori, Joonas. 12.12.2014. Lyhytelokuvien ja draamasarjojen tuotantoneuvojan sähköpostitse toimittamat kommentit selvityksen edelliseen versioon. Suomen elokuvasaatiö, Helsinki.
- Metsola, Asko. 17.10.2014. Luento Tekijänoikeudet ja mediatuotanto. Helsinki, Tekijänoikeuden tiedotus ja valvontakeskus ry.
- Muikku, Jari, 2014, Suomen elokuvasaatiön tukitoiminta: hallintotapa, tavoitteet ja tuloksellisuus.
- Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2014:1. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. Pdf-julkaisu verkossa: <http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2014/SES.html?lang=fi>
- Mäenpää, Marjo. 15.9.2014. Kulttuuri- ja taidepolitiikan osasto, taiteen vastuualueen johtajan puhelinhaastattelu. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Helsinki.
- Mäkelä, Tapio & Tarkka, Minna. 2002. Mediataide. Kotimaiset toimijat ja kansainväliset mallit. Opetusministeriö, Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osaston julkaisusarja nro 8/2002. Helsinki: Opetusministeriö. Verkossa: www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2002/liitteet/opm_390_mediataide.pdf?lang=fi
- Opetus- ja kulttuuriministeriön verkkosivut: www.minedu.fi
- Pallassalo, Marja. 24.6.2014. Sähköpostiviesti.
- Penttinen-Lampisuo, Tuuli. 2012. Tuottajuus koetuksella. Itä – videotaiteen tuotantoprojekti. Taiteen maisterin opinnäyte. Aalto-yliopisto, Porin taiteen ja median osasto. Verkossa: <https://aaltodoc.aalto.fi/handle/123456789/6298>
- Penttinen-Lampisuo, Tuuli. 2014. *Misha Jaari arvostaa kuvaa*. Artikkelit 1/2-lehdessä nro 1/2014, s. 30–35. Rajataide ry: Tampere.
- Penttinen-Lampisuo, Tuuli. 2015. Oikeanlaisia teoksia oikeanlaisiin paikkoihin. AV-arkin parhaaseen jakeluun yltäneiden jäsentaitelijoiden kokemuksia ja näkemyksiä. Ei julkaista, laadittu tilaajan sisäiseen käyttöön. AV-arkki ry: Helsinki.
- Pirkanmaan elokuvakeskus ry:n verkkosivut: www.elokuvakeskus.com
- Rislakki, Elina. 22.7.2014. Toiminnanjohtajan ja Helsingin lyhytelokuvafestivaalin festivaalijohtajan puhelinhaastattelu. Suomen elokuvakontakti ry, Helsinki.
- Rislakki, Elina. 1.1.2015. Toiminnanjohtajan ja Helsingin lyhytelokuvafestivaalin festivaalijohtajan sähköpostitse toimittamat kommentit selvityksen edelliseen versioon. Suomen elokuvakontakti ry, Helsinki.
- Rislakki, Elina. 5.1.2015. Sähköpostiviesti.
- Rossi, Petri. 10.6.2014. Suomen elokuvasaatiön tuotanto- ja kehitysohjelman puheenvuoro Mediataiteen edistämispäivässä. Taiteen edistämiskeskus, Helsinki.
- Ruotsalainen, Pirkko. 14.10.2014. Elinkeino- ja innovaatio-osasto, Viennin ja kansainvälisten investointien tarkastajan vastaus sähköpostiviestiin. Työ- ja elinkeinoministeriö, Helsinki. Suomen elokuvakontakti ry, Tasekirja 2013.
- Suomen elokuvakontakti ry. Yhdistyksen säännönmukainen toimintakertomus vuodelta 2013.
- Suomen elokuvakontakti ry:n verkkosivut: www.elokuvakontakti.fi
- Suomen elokuvasaatiön säännöt.
- Suomen elokuvasaatiö. Toimintakertomus 2013.
- Suomen elokuvasaatiön tukiohjeisto 1.1.2009. Esitys- ja levitystoiminnan elokuvafestivaalilaiten ja koulutustoiminnan tukiohjeet. Verkossa: http://ses.fi/fileadmin/dokumentit/Esitys_ ja_levitys_tukiohjeet.pdf
- Suomen elokuvasaatiön tukiohjeisto 1.1.2009. Kulttuuriviennin tukiohjeet. Verkossa: http://ses.fi/fileadmin/dokumentit/Kulttuuriviennin_tukiohjeet.pdf
- Suomen elokuvasaatiön tukiohjeisto 1.1.2009. Tuotannon tukiohjeet. Verkossa: http://ses.fi/fileadmin/dokumentit/Tuotannon_tukiohjeet.pdf
- Suomen elokuvasaatiön verkkosivut: www.ses.fi
- Suomi-Areenan verkkosivut: www.suomi-areena.fi
- Suuronen, Otto. 12.12.2014. Lyhyt- ja dokumenttelokuvien kulttuuriviennin päällikön sähköpostitse toimittamat kommentit selvityksen edelliseen versioon. Suomen elokuvasaatiö, Helsinki.
- Taiteen edistämiskeskuksen verkkosivut: www.taike.fi
- Valtioneuvoston asetus elokuvataiteen edistämisestä. Annettu Helsingissä 13. päivänä syyskuuta 2007. PDF verkossa, Suomen elokuvasaatiön tukiohjeiston liitteenä: http://ses.fi/fileadmin/dokumentit/Tuotannon_tukiohjeet.pdf
- Väkiparta, Kirsi (Toim.). 2007. Sähkömetsä. Suomalaisen videotaiteen ja kokeellisen elokuvan historia 1933–1998. Kuvataiteen keskusarkiston julkaisu no. 13. Helsinki: Valtion taidemuseo / Kuvataiteen keskusarkisto.
- Yli-Annala, Kari. 2007. *Pieni jälkitekollinen tuotanto – taiteilijoiden liikkuva kuva Suomessa 1982–1998*. Teoksessa Sähkömetsä. Suomalaisen videotaiteen ja kokeellisen elokuvan historia 1933–1998. Toim. Kirsi Väkiparta. Kuvataiteen keskusarkiston julkaisu no. 13. Helsinki: Valtion taidemuseo / Kuvataiteen keskusarkisto.

7. LIITE

KYSYMYKKEHIKKO

AV-ARKIN, ELOKUVAKONTAKTIN JA SUOMEN ELOKUVASÄÄTIÖN EDUSTAJIEN HAASTATTELUIHIN

Keskeiset käsitteet

- Levitys, promootio, jakelu, vienti.
- Millä käsitteillä organisaatio toimii ja miten ne organisaatiossa määritellään?

Keskitytään seuraavissa vain levitystoimintaan tai siihen verrattavissa oleviin toimintoihin organisaatiossa. Ei siis kaikkien organisaation toimintaan.

- Keitä ja kenen tarpeita organisaatio palvelee? Asiakkuudet?
- Organisaation palvelut ja tuotteet? Mitä asiakkaille tarjotaan?
- Toimintaa ohjaavat arvot?
- Mitä kanavia organisaatio käyttää? Miten palvelut ja tuotteet toimitetaan perille?
- Asiakassuhteiden luonne?
- Organisaation tärkeimmät resurssit (henkilöstö, tekniikka, tilat, osaaminen yms)?
- Mitkä toiminnot ovat keskeisiä?
- Organisaation tärkeimmät yhteistyökumppanit?
- Rahoituspohja? Organisaation budjetin suuruus? Toiminnan tuotot?
- Kulurakenne? Hintavimmat resurssit ja toiminnot?
- Tulokset? Mitä ja miten niitä mitataan?
- Ajatuksia selvityksen tilaajaorganisaatiosta? Yhteistyöhalut? Ideat? Kommentteja?